Контрольный экземпляр

Массе а мехкий пролетареш, вlашагlкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«Свет» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

Газет арадувла 1923 шера денз ● ШИНАРА, 9 ДЕКАБРЬ, 1980 ШУ. ● № 147 (6277). ● Мах 2 кепиг.

СИИЛЕ ХИИЛА ХАДДАЛАТТАРИЙ!

КПСС обкома бюро, Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Совет, облсовпроф, ВЛКСМ обком тьешкий 1980 шера 11 бетта хьайбий продукташ дукхагIа яхар в кийчъяра а лелаьча республикански социалистически яхья итогаш.

Социалистически яхье котъьнинарг а лаьрхIа республикански газеташ тIа чIоагIъдаьча сийлен Улга тIа язъй

районаш:

НАЗРАНОВСКИ,

цуьна хьожаьй социалистически яхье хьалхара моттиг;

АЧХОЙ-МАРТАНОВСКИ,

цуьна хьожаьй социалистически яхье шолагIа моттиг;

Хьайбий продукташ дукхагIа яхара а кийчъяра а Гудермесски Шелковской районаша бел дика болх балгалбаьккхаб.

БОАХАМАШ:

Урус-Мартановски района «Гехинский» совхоз;

Грозненски района «Куларинский» совхоз;

Назрановски района «Экажевский» совхоз;

Грозненски района «Юбилейный» совхоз;

Грозненски района Старо-Юртовски оалхазарий фабрика.

ФЕРМАШИ БРИГАДАШИ:

Урус-Мартановски района Мичурина цIерагIча совхоза шурий ферма;

Урус-Мартановски района «Гехинский» совхоза № 1 йола шурий ферма;

Назрановски района «60 лет Октября» яхача совхоза № 3 йола шурий ферма;

Наурски района «Победа» яхача совхоза шурий ферма;

Наурски района «Терский» совхоза № 1 йола шурий ферма;

Шелковской района «Виноградный» совхоза шурий ферма;

Шелковской района «Червленский» совхоза шурий ферма;

Грозненски района «Куларинский» совхоза № 1 йола шурий ферма;

Грозненски района «Горячеисточненский» совхоза хьакхарч лелаю бригада (бригадир П. И. Быковец);

Наурски района Ленина цIерагIча колхоза жа Iуй бригада (вокхагIвола жа Iу Э. Хамидов).

Грозненски района Старо-Юртовски оалхазарий фабрика оалхазараш хьалкхеду бригада (бригадир Т. Мустиев).

ПРОИЗВОДСТВЕ ХЬАЛХАЛАТТАРАШ,

шоей отраслешка эгтара доккхагIа хьонхамаш деьхай, царна хьожаьй КПСС обкома, Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Совета, облсовпрофа, ВЛКСМ обкома карара кара тела цIе яьллелаш:

Магомедхаджиева А. — Шелковской района «Путь к коммунизму» яхача колхоза доярка;

Хамбатмадова З. — Грозненски района «Юбилейный» совхоза доярка;

Гайсумова Я. — Шалински района «Московский» совхоза доярка;

Арсанова А. — Ачхой-Мартановски района «Лермонтовский» совхоза Iахий леладе;

Муслимов Б. — Шелковской района «Путь к коммунизму» яхача колхоза доахни леладер;

Закаева А. — Старо-Юртовски оалхазарий фабрика оалхазараш леладер;

Глушакова Е. — Грозненски района «Горячеисточненский» совхоза хьакхарч леладер;

Хамидова Э. — Наурски района Ленина цIерагIча колхоза вокхагIвола жа Iу.

ПрофессергIа ниттта котваьннарг лаьрхIав республикански яхья условеш толаме кхоачашъеш хьайбий боахама 130 болхло. Хьалхалаттарий списке кепа тохаш я районни газеташ тIа.

ТIаьйцача соцам тIа ма аллара, цхьацца йолча районашка, колхозашка, совхозашка дукха моттигаш я кулгалхошен специалисташен бекхтамам ца хеташ болх лелабар бахьан долаш хьайбаш чусоцадаь кхаба дIaоттадаре тIехьабиса, доакъара цекаш болх бе кийч ца ю, хьайбаш лерттIа ца кхоабаш, цудухьа цар продуктивность лохьенна.

Сунженски, Малгобекски, Ножай-Юртовски районашка доакъарца Iалашдаь долпаше а дIадахача шера цу кепа ьккхачул шура кIезигагIа а яьккхай паччаьалкхенга дIа а еннай.

КПСС горкомашка, райкомашка, горрайисполкомашка, республикански юртбоахаме ведомствашка, колхозийи совхозийи кулгалхошен партейни организацешен чусоцадаь хьайбаш кхоабеча хьалашка Iалашдац хьайбаш леладеча фермайи бригадайи болхе боегIаш боле тIахьожам лоаттабелга, хьайбаш леладераштa юкъе тоъам боаш бац организаторски массово-политически болх, социалистически яхьа кулгал мела ду. Iан эзамалахьа хьайбаш леладелга дика вIаштIехьадаккхарах, хьайбаий оалхазарийи продуктивность айрах деха доагIар хьадехац боахамий кулгалхошкарен специалисташкарен.

КПСС XXVI съезда накъадолхаш

ХЬАЬНАЛА КЪАХЬЕГАРИЙ СИЙДУ

(Фоторепортаж)

«Союзавтоматстром» Ерригсоюзни Iилмин - производственни объединене (ВНПО) Грозненски опытно - эксперементальни завода 90 гаргга волча болхлочо кхоачаши тIехкхоачашьяь иттлагIча пятилетка план. Царех ва слесарь коммунистически къахьегама ударник Агаев Валерий Юрьевич. Ленински юбилейга кхачалехьа пхе шера план кхоачаш а ябь, цхьайттталагIча пятилетка календарагIа къахьегаш ва вз. ХIара сменагIа нормаш 125—130 процент кхоачашъю цо. Ший тамагIа а долаш продукци кайтъе бокъо еннай цунна.

Общественни болха тIа а хьинаре дакъа лоац Валерий Юрьевича. Профсоюза завкома, дружинника лекхараш массаза а цIена кхоачашдеш хьаэвагIа вз.

«Парте XXVI съезда — хьинареца къахьегама 26 кIира» яхача девизагIа яржача яхье хьалхара моттиг яьккхарех ба кхоалагIча разряда гальваникаш, коммунистически къахьегама ударникаш Волгина Валентина Макаровнай Митина Надежда Ивановнай. Уж юкъебоагIача гальванический бригадо а предприяте хьалхара моттиг яьккхай. Цунга я карара кара тела цIе яьллел. Гальваникашта юкъе а къаьстта дика болх беш хиларца белгалъбаьнна ба Валентина Макаровнай Надежда Ивановнай. Юкъера лаьрхIача хIара сменагIа нормаш 140—150 процент кхоачашъю цар. ХIанз уж къахьега болабеннаб цхьайттталагIча пятилетка шоллагIча шера чотагIа.

Заводе вокзаши сий деш ва фрезеровщик Мостовой Анатолий Алексеевич. Цо ший опыт, дикагIйола балха методаш дIайовзийташ дукха говзанчаш хьалкхебаьб. Хьинаре къахьегаш цо даьхача толамий дакъа мах баьб. Цкъа санна дукхаза а тоннай цунна «Социалистически яхье котаьннар» яха сийлен знакаш, ахчан премеш, кхыдола совгIаташ.

СУРТАШ ТIА: гальваникаш В. Волгина, Н. Митина, шоллагIча сурта тIа слесарь В. Агаев, кхоалагIча тIа фрезеровщик А. Мостовой.

Н. ИЛИЕВА сурташ.

Кхоачамбаь Iергдац

Боккха тоам беш хIама хилар тха «Самашкинский» совхоза хIара къахьегамхочоа иттлагIча пятилетка планаш а тIаьйна хинна социалистически декхараш а ханал хьалха—диь шерай итт беттая — кхоачашде вIаштIехьдадар.

КПСС XXVI съезда дика ма доагIара накъадахар дукха вай мехка яьржача социалистически яхье хьинаре дакъа в лоацаш тIаргагIача шера чуэнаргболча хьувкъама лард йоллаш ба тха кхаш леладераш. Масала, агротехнически толамагIа йолча ханашка дIадийра гурахьа дув ялат, аьха даьккхар зяба лаьтта. ХIаьта хIанз сихъяь техника тоаш я совхозе.

ТIехьаюоза инвентарь тоаяь яккхара дукха хIама дисадац. Цхьа кIира даьлча, серига а хийчон мутIаре дIаоттаергья яз.

Н. БАЖИЕВ,
Ачхой-Мартановски района «Самашкинский» совхоза тракторашца кхаш леладеча бригада бригадир.

ПАРТЕ ПЛАНАШ—ХАЛКЪА ПЛАНАШ

Массане а къоабалъю

Доккха дикахетар хинна тIаьйцаб Грозненски района «60 лет Октября» яхача совхоза къахьегамхоша Советски Союза Коммунистически парте XXVI съездага йолча «1981—1985 шерашка а 1990 шерага кхаччалца а СССР экономически социальни дегIайоалаяра керттера лостамаш» яхача КПСС ЦК проектах бола соцам.

4 декабре совхоза хьайбаш леладеча цехе митинг хилар. Цига гулбелар доаркаш, скотникаш, механизатораш. Митинге къамаьлаш дир цеха начальника Демильханов Абубакара, доярка Ахаева Буце, цехови партийни организаце секретара заместитела Букулиев Хесе, доярка Романова Мариас, кхыбараша.

Цар а митинге мел гулбенараша а чIоагIа къоабалъеш тIаьйцар КПСС ЦК проект. Къаьстта белгалдаьккхар цо ма яххара хьайбий продукци цхьайттталагIча пятилетке а кхы дIaхо йолача хана а алсамъяккхара ерриге шоай торокаш оарцагI а яьха оасарле лакха йолаш шоаш къахьегархилар.

Дег тIара баркал ях

Iалаьмате доккхий хувцамаш хиннад советски наьха вахаре укх тIехьарча шерашка. Уж дуаца ца дезаш хIара сага дика хоалуш да.

Дика эргадаьнна тоадаьд вай хьамсарча Грозне сибат 10-ча пятилетка шерашка хьалъяьча хозача, кердача гIишлоша, боккхача безамца ух вай кердача кинотеатрашка, цирке, драматически театрий, концертни залашка, тоеши реконструкци еша латт дукхача улицашта.

Вай мехкарча наьха дегаш гIоздоахаш, боккха кхеъ хилараца тIаьйцар аз укх деношка кепа теха «1981—1985 шерашка а 1990 шерага кхаччалца а СССР экономически социальни дегIайоалаяра керттера лостамаш» яха парте XXVI съездага йола КПСС ЦК проект.

Боарам боацаш дукха да советски наьха вахара хьал тоадара ленински парте хьалхаленна 11-ча пятилетке де лерхIараш.

Цу проекта хIара мугI дег чу бужаш, дукхьал хьона хьайцца дагаваьнна лабича санна ба, хIана аьлча, уж мутIараш дешача хана хоало советски наьха хьалаш довзаш, уж дикагIа кхоачашдара лаьар фуд ховш яздаь хилар.

Къаьстта бокхача доIампа йийшар аз «Халкъа хьалторо социально дегIайоалаяри лакхъяри» цха VIII-гIа статья раздел.

Советски наьха ниттта йоакхо сча хьамсарча партена дег тIара баркал оалаш, дIахо йодача хана кхы а дикагIа къахьега дог доагIаш хьинар айдеш да уж мутIараш.

Л. МЕЙСИГОВА,
Нохч - ГIалгIай АССР заслуженни артиства, телевидене диктор.

ЧIоагIгIа хьаллоац

Хьалхашка лаьттача декхарех дика лоархIайир укх пятилетке тха колхоза пхьоалагIча шурий ферма коллектив. Шура яккхарех ю пачхьалкхенга йохкарги пхе шера планаш сентябрь бетта кхоачашйир.

Бокха тоам хинна тIаьйцар тха коллективо КПСС XXVI съездага йолча КПСС ЦК проектах бола соцам.

«Хьайбий боахама продукци дIахо дукхагIа йоахилга, доахнен ков тIарча оалхазарийн продуктивность лакхъелга Iалашде... Деттача доахана продуктивность лакхъелгеи шурий дикал тоаелгеи вIаштIехьдаккха. ХIара бежангара йоала продукци дикка дукхагIа йоахилга Iалашде» — аьннад цу тIа. Уж дешаш тхона доагIаш а оаха дег тIара къоабалдеш а да. ХIаьта партен правительствон хьалхашка увттаду декхараш толамца кхоачашдара виз кхо ца беш къахьегаргда оаха.

Аз айса укх деношка хIара кхоабача Iаттагара кхо эзар килограмм шура яьккхар. Ферме болх бача доярких ахаш гаргтарча хана цу «хьонхамга кхоачаргхиларах тешо. Цу гIулакхо вIаштIехьдоалийтаргда тха коллектива шура яккхараи из пачхьалкхенга йохкарая цхьайтталагIча пятилетка планаш диъ шера кхоачашъе.

Г. МАХАУРИ,
Сунженски района Ленина цIерагIча колхоза доярка.

СУНЖЕНСКИ РАЙОНЕРА ХОАМАШ

Хьувкъам лакхагIа хургболаш

Агротехнически дикагIа йолча хана гурахьа ялат дIадийнад Сунженски района Кирова цIерагIча колхозе. Ялат дIадийначи деррига кхай тIа из лерттIа хьетIа а даьнна хIанз дикка дегI дахьаш да. Цу гIуланха аьттув болаш йIайха гуйре хиннай. ноябрь бетта дийлха дегIа да.

ХьетIадаьнна ялат низ болаш Iан кIал дахийтара боахама специалисташа лаьрхIад деррига кхашка минеральни удобренеш товса.

ДIайха денош латтача хана ца яь подкормка хайра найда хуш яц. хIана аьлча шелал эттача бакцовгIаш дегI ца дахьаш сову. Из кхета а деш механизатораш сихбенна удобренеш кхашка товсаш бовхи.

Уж балхаш чакхдоккхача къаьстта чIоагIа къахьегаш ва механизатор А. Разин. НормагIа 25 гектара удобренеш товса езача гуйран лоачача дийнахьа цо 50, цхьайолча хана 60 гектара тIа тувс удобренеш. Цул дукха тIехьа ца вусаш къахьегаш ва механизатор В. Ходячих. Ия шин нормал тIех дийнахьа болх ца беш Iац.

Кхаш леладеча шоллагIча бригаде хIаазлехьа 400 гектара тIа минеральни удобренеш тайсай.

Гурахьа ялат дIадийнача цхьайолча участкашка баьцовгIашта кхераме вола моастагIа — жужелица гучаяьннай. Цу участкашка ядохимикаташ а тувсаш цкъа обработка яьй, хIанз шоллагIа жужелицана духьала обработка еш а бохк.

Къахьегама хьалаш вIаштIехьдаьха

«Победа» яхача колхоза диспетчерски пунктера дукха ха йоацаш хоам бир юрта боахама районни управленега: А. Н. Федюшкина, А. Г. Шумкова, А. Н. Иванова кулгалдеча кхаш леладеча шин бригадон доакъар Iалашдеча бригадон эзбь ахара плам тIехкхоачашъяьй. ПланагIа 3220 гектар аха езаш хиначa 3250 гектар аьхай.

Колхоза механизатораша дика болх белга хоwш дар управлене. Укх боахаме шай ханнахьа чуйнабар хьувкъам, гурахьа ялат хьалхарчарпа дIадийна баьннабар. Бакъда, хоwш дацар малагIча торонех пайда ийца ешта сиха эзбь аьха баьннаб укх боахаме. Цу хаттара жоп дала хала дацар.

Цкъа-дале, колхозе механизаторий кадраш шортта тоъаш я. вна болча гусенични тракторашa шин сменагIа болх бора, царна мел эзаш йола хьалаш вIаштIехьдаьхадар: бIайха кхача, дIайхача а цIенача а цIечошка вуживга-гIоттилга. салаIа цIевош. Бакъда, укхаза керттера дар механизаторашта юкъе йоаржаь ях яр. ХIаьта яхьа ала бIартчача шера тханцига лаьгI а дац. Колхозе бизза пайда эц материальни а моральни а стимулировалех, хIаране ший смена йолча хана ма мотта дикагIа болх бергболаш оттаяьй уж.

Котало яьккхараш къахьегама листокаш тIа. «Молнеш» тIа бувнар, агитаторашна беседаш еча хала дIераш йоахар, цар сийна байракх аййора.

Август бутт хьатIакхачалехьа эзбь оахаш яьккхача хIара сома цхьа килограмм ялати цул совгIа алапена 30 процент ахчеи Iотlакхетар. На кIоаргга маIан долаш гIулакх дар: хьалха аьхаза эзба мах дукха лакхагIа ба. Август бетта аьхача эзбах лакхе дийцачох ох лора, сентябрь бетта — кхы а кIезигагIа. ХIаьта октябрь бетта эзбь оахаш хиннача механизаторашa шоай алапи жара кхы совгIа хIама эцацар.

Кхаш цIенду

Укх шера гурахьа дIадийна ялат чуэца деза ха хьатIакхьчача «Сунженский» совхоза специалисташа кхетадир къаьст-къаьстача слособегIа из чуэца йиш йоацилга. Ялат дIадийнача кхашка дукха ахертIой дар. Цу участкашка цхьайолча хана селлаш йохаш а моттигаш нийслора. ХIаьта укхаза касарех хьекха Iодилла ялат хьаэшилга цхьаккха дича а вIаштIехьдаргдацар.

Кхашкара ахертIой хьагул а лаь, дIадаха боахама специалистий безам бола дукха ха яр, бакъда из вIалла а вIаштIехьдалацар. Тоъапар вах, мувъа хилацар техника.

ХIанз гурахьа дIадув ялаташ дIадийна даьлча совхоза дирекце кхашкара ахертIой хьагуэде шин болхдон йоккха йоаца цхьа трактори еннай. Массехк ди далалехьа дикка кха цIендаьд цар.

Хьувкъама йоакхо ца еш

«Восход» яхача колхозе гурахьа ялат дIаде кхаш оахача а из дIадувча хана а хургболча хьувкъама йоакхо яьй ала йиш яц. Ноябрь бутт чаккхбоаллаш укх тайпара сурт дар сова цига бIаргадайнар. Гурахьа дIадейна ялат чуйнбачул тIехьагIа 50 гектар кха уллар ца оахаш, кхыметтел ча а дIадаькка дацар унхазара. Кхаь бетта доал ца деш иллача лаьтта листа йоархIаш тIаьйнаяр. Цу тIа доrIаш а доладелар. ТIеххьара а хала атта кха яхи болабелар, бакъда, из оахалургдолаш дацар — новкъа яр чава токкораш. Ча доагадаь дIадаиккха дага хилар, бакъда, ча довтаргдолаш дацар, дийлхача догIаша тIоададьдар из. Фу дича бакъахьа да?

Кхай тIа араваьккхар Т-150 яхача низболча трактороца механизатор Махаури Супьян. Из лоам а хоарцабергболаш низболаш трактор я. Кхай дIоаххала ча тоххадеш дIахьед трактор, рамага кхаччалца кIоарга Iочудола нух, тIаккха кIал ча нийсдале хьаврандйккхе юха а тIагIолла лоwж из. Трактора тIехьа дийза нух а дац лерттIа тоадаь, ше оалача лаьттан боал кьакIалтIатохац цо. Из оахам дац, из лаьтта доаделга да.

Болх соца а бий, хьалхагIа участок мукъаьяккха, аланза Iевалланзар со. Бакъда, кхыча кхашкара гIулакх а кхы дикагIа дацар.

А. ЗИМАРИН.
Сунженски района «Знамя труда» яхача газета [illegible]

1981 шера Нохч-ГІалгІай АССР экономически социальнии дегІайоалаяра Паччахьалкхен планах дола Нохч-ГІалгІай Автономни Советски Социалистически Республика

З А К О Н

Нохч-ГІалгІай Автономни Советски Социалистически Республика Лаккхехьарча Совето сощам бу:

Статья 1. Нохч-ГІалгІай АССР Министрий Совето хьачуенна 1981 шера Нохч-ГІалгІай АССР экономически социальнии дегІайоалаяра Паччахьалкхен план Нохч-ГІалгІай АССР Лаккхехьарча Совета Планово-бюджетнии отраслевойн комиссеша дагь тоадараш чоте а эцаш къобалъе.

Статья 2. 1981 шера Нохч-ГІалгІай АССР экономически социальнии дегІайоалаяра Паччахьалкхен плане укх лохехьара керттера хьокхамаш чІоагІде (Нохч-ГІалгІай АССР Министрий Совето доал деча боахаме):

	дуст. эд.	1981 шера план	1980 шера чІакхетар проценташ
Промышленноста товарни продукци	млн. сом	85,6	0.7
цунна:			
Моттигерча промышленноста министерство	млн. сом	37.3	2,1
Ккачан промышленноста министерство	млн. сом	36,0	0,3
«Чечено-Ингушстройматериалы» яха объединени	млн. сом	12,3	—
Паччахьалкхен капитальни вложенеш	млн. сом	29,06	15,1
царна:			
производственни гІирсаш дар	млн. сом	1,62	28,1
производственни доаца гІирсаш дар	млн. сом	27.24	14.3
Къахьегама оввсарле: промышленноста гІишлошъеча			0,8 1,6
Паччахьалкхени кооперативнии торговле рознични товарооборот, общепита оборот а юкъе а йоалеш	млн. сом	734	3,8
Бахача наха ду бытовой гІулакхаш	млн. сом	25,2	8,5
Паччахьалкхен бюджета латтача деша даха ха йоаца бері учреждениашка бераш	эзар саг	37,56	7,7
Юкъардешара школашкара дешаркой	эзар саг	253,8	0.1
Больницашкара маьнгеш	эзар	11,98	3,0

1981 шера Нохч-ГІалгІай АССР финансироване ерригача средствай чотагІа 265,7 эзар кв. метр йола наха чубаха цІенош хьалде, царна юкъе жилищни коопераце чотагІа дераш 3.7 эзар кв. метр а долеш.

Статья 3. Нохч-ГІалгІай АССР Министрий Совета тІадилла 1981 шера Нохч-ГІалгІай АССР экономически социальнии дегІайоалаяра Паччахьалкхен плана хьакъехе Нохч-ГІалгІай АССР Лаккхехьарча Совета Планово-бюджетнии отраслевойн комиссеша еннача предложенешкех ерча замечанешкех хьажа а царех боагІаш йола решенеш тІаяда в.

Нохч-ГІалгІай АССР Лаккхехьарча
Совета Президиума председатель Х. БОКОВ.
Нохч-ГІалгІай АССР Лаккхехьарча
Совета Президиума секретарь Н. ПРАВЕНЬКИЙ.

г. Грозный,
1980 шу, 3 декабрь.

Нохч-ГІалгІай АССР цхьайолча законодательни актаашта хувцамаш тІатохараш юкъедахьарах дола Нохч-ГІалгІай АССР Лаккхехьарча Совета Президиума Указаш чІоагІдарах дола Нохч-ГІалгІай Автономни Советски Социалистически Республика

З А К О Н

Нохч - ГІалгІай Автономни Советски Социалистически Республика Лаккхехьарча Совето сощам бу:

Нохч - ГІалгІай АССР Лаккхехьарча Совета Президиума указаш чІоагІде:

1980 шера 13 январера «Депутатски декхараш кхоачашдарца юкъаенна расходаш Нохч - ГІалгІай АССР Лаккхехьарча Совета депутаташта кхаметтасттарах долча Нохч - ГІалгІай АССР Закона хувцамаш юкъедахьарах» дола;

1980 шера 27 августера «Нохч - ГІалгІай АССР законаш, НГІАССР Лаккхехьарча Совета сощамаш, НГІАССР Лаккхехьарча Совета Президиума указаш сощамаш мела тохарен дела долаьларен порядках» долча Нохч - ГІалгІай АССР Лаккхехьарча Совета Президиума Указа хувцамаш тІатохараш юкъедахьарах».

Нохч-ГІалгІай АССР Лаккхехьарча
Совета Президиума председатель Х. БОКОВ.
Нохч-ГІалгІай АССР Лаккхехьарча
Совета президиума секретарь
Н. ПРАВЕНЬКИЙ.

г. Грозный,
1980 шу, 3 декабрь.

1980. шера Нохч-ГІалгІай АССР экономически социальнии дегІайоалаяра Паччахьалкхен план кхоачашъяра леламах бола

Нохч-ГІалгІай Автономни Советски Социалистически Республика Лаккхехьарча Совета сощам

Нохч - ГІалгІай Автономни Советски Социалистически Республика Лаккхехьарча Совето сощам бу:

1. 1980 шера Нохч - ГІалгІай АССР экономически социальнии дегІайоалаяра Паччахьалкхен план кхоачашъярах Нохч - ГІалгІай АССР Министрий Совето ле доклад тІаеца.

2. 1980 шера Нохч - ГІалгІай АССР экономически социальнии дегІайоалаяра Паччахьалкхен план кхоачашъяра даьха даргдоаца гІулакхаш Нохч - ГІалгІай АССР Министрий Совето деш долча белгаде.

3. 1980 шера Нохч - ГІалгІай АССР экономически социальнии дегІайоалаяра Паччахьалкхен план кхоачашъяра лелама дешах республика Лаккхехьарча Совета Планово - бюджетнии отраслевойн комиссеша еша предложенеши ле замечанеши, хІаьта иштта Нохч - ГІалгІай АССР Лаккхехьарча Совета заседане депутаташа енна предложенеши ле замечанеши къоастелга в, хІаьта КПСС ЦК октябрьски (1980 ш.) Пленума решенеех хьалхе а лелеш укх карарча шерен цхьайттаалагІча пятилетка хьалхарча шерен планови заданеш кхоачашъяра тІаервалъ мероприятеш чакхъяка а тІадмала Нохч - ГІалгІай АССР Министрий Совета.

Нохч - ГІалгІай АССР Лаккхехьарча
Совета Президиума председатель Х. БОКОВ.
Нохч - ГІалгІай АССР Лаккхехьарча
Совета Президиума секретарь Н. ПРАВЕНЬКИЙ.

Гор. Грозный,
1980 шу, 3 декабрь.

1979 шера Нохч-ГІалгІай АССР Паччахьалкхен бюджет кхоачашъярах йола отчет чІоагІъярах бола

Нохч-ГІалгІай Автономни Советски Социалистически Республика Лаккхехьарча Совета сощам

Нохч - ГІалгІай Автономни Советски Социалистически Республика Лаккхехьарча Совето сощам бу:

1979 шера Нохч - ГІалгІай Автономни Советски Социалистически Республика Паччахьалкхен бюджет доходаш 179388 эзар сом, расходаш 173810 эзар сом, доходаш расходел 5578 эзар сом долаш чІоагІъе.

Нохч - ГІалгІай АССР Лаккхехьарча
Совета Президиума председатель Х. БОКОВ.
Нохч - ГІалгІай АССР Лаккхехьарча
Совета Президиума секретарь Н. ПРАВЕНЬКИЙ.
гор. Грозный.
1980 шу, 3 декабрь.

1981 шера йолча Нохч-ГІалгІай Автономни Советски Социалистически Республика Паччахьалкхен бюджетах дола Нохч-ГІалгІай Автономни Советски Социалистически Республика

З А К О Н

Нохч-ГІалгІай Автономни Советски Социалистически Республика Лаккхехьарча Совето сощам бу:

Статья 1. Нохч-ГІалгІай АССР Министрий Совето хьачуенна 1981 шера йола Нохч-ГІалгІай АССР Паччахьалкхен бюджет доходаши расходаши 170191 эзар сом а йолаш чІоагІъе.

Статья 2. 1981 шера йолча Нохч-ГІалгІай АССР Паччахьалкхен бюджете паччахьалкхени кооперативнии предприятешкарен организацешкарен доходаш — оборота тІера налог, пайдах ю отчисленеш, производственни керттерча фондеши оборотии средстваеши лур, пайдах мукъадолаш дусар, подоходни налог, социалистически боахамтаре кхыйола доходаш — 133194.0 эзар сом долаш оттае.

Статья 3. 1981 шера йолча Нохч-ГІалгІай АССР Паччахьалкхен бюджете халкъа боахама финансировани яра — промышленность, юрта боахам, жилищно-коммунальни боахам, буйам, халкъа боахама кхы доакъош дегІадоаладара расходаш 37044.93 эзар сом оттаде.

Статья 4. 1981 шерарча Нохч-ГІалгІай АССР Паччахьалкхен бюджете социально-культурни мероприятешта — массане а юкъарча дешара школашта, юкъера лаьрххІача дешара заведенешта, Іилма-тохкама учрежденешта, библиотекашта, клубашта, театрашта, иллайоазонна, просвещени культурай кхыча мероприятешта; больницашта, берий яслешта, санаторешта, уназцІено лоралре а физически культуре а кхыча учрежденешта: пенсешта пособешта ассигнованеш 123573 эзар сом оттае.

Статья 5. 1981 шера йолча Нохч-ГІалгІай АССР Паччахьалкхен бюджете паччахьалкхен Іаьдален паччахьалкхен доалдарен органаш лелаяра ассигнованеш 4280.5 эзар сом оттае.

Статья 6. 1981 шера Нохч-ГІалгІай АССР республикански бюджет доходаштеи расходаштеи 89617.37 эзар сома 1982 шера 1 январе кассе хила деза оборотии ахча 2240 эзар сома чІоагІде.

Статья 7. 1981 шера йола городийи районийи бюджеташ доходаштеи расходаштеи 115134.45 эзар сома 1981 шу чаккхдолаш цу бюджетех кассе хила деза оборотии ахча 3960 эзар сома оттаде, цу даькъе:

(эзар сомаш)

Районаши городаши	1981 шера доходаши расходаши	1982 шера 1 январе кассе хила деза оборотии дар
Ачхой-Мартановски район	4286	160
Ведевски район	3977	150
Грозненски район	6282	260
Надтеречни район	3392	130
Назрановски район	6453	230
Наурски район	4604	200
Ножай Юртовски район	5175	190
Советски район	2343	110
Сунженски район	5426	240
Урус Мартановски район	5300	220
Шалински район	9485	380
Шелковски район	4110	200
гор. Грозный	42184	1100
гор. Гудермес	6791	200
гор. МагІалбик	5226	190

1981 шера потребительски коопераце организацей розничи товарооборотага хьежиа оборота налогагІа районийн городийн бюджеташта, кхы тІа луш дола ахча укх тайпара оттаде.

	(эзар сом)
Ачхой-Мартановски район	2791
Веденски район	3108
Грозненски район	1546
Надтеречни район	1748
Назрановски район	3640
Наурски район	1388
Ножай-Юртовски район	3988
Советски район	1767
Сунженски район	1214
Урус-Мартановски район	3338
Шалински район	5723
гор. Гудермес	1518
гор. МагІалбик	2789
Деррига а:	34561

Статья 8. 1981 шера Нохч-ГІалгІай АССР районийн городийн бюджеташта еш йола отчисленеш чІоагІъе:

а) бахача наха телача подоходни налогаш оборота тІарча налогаш укх лохехьара бустам болаш:

Районаши городийн	отчисленей бахача наха телача подоходни налога тІара	процент оборота налога тІара
Ачхой-Мартановски район	100	40
Веденски район	100	40
Грозненски район	100	40
Надтеречни район	100	40
Назрановски район	100	40
Наурски район	100	40
Ножай-Юртовски район	100	40
Советски район	100	40
Сунженски район	100	40
Урус-Мартановски район	100	40
Шалински район	50	40
Шелковски район	100	10.5
гор. Грозный	29	12.8
гор. Гудермес	72	40
гор. МагІалбик	72	40

б) кооперативни предприятеша, общественни организацей хозорганий подоходни налога тІара, колхозий подоходни налога тІара, юртбоахама налога тІара, хьун доходаш тІара, бераш доацача, цхьаьи кІезига дезал болаши болча СССР гражданаша телача налога тІара, 1981 шера ахча-хІамай лотерейх хьачутелар 100 процент;

в) 1981 шера 3% чура ккам боагІа Паччахьалкхен заем йоккарах хьакхиначa ахчах 50 процент;

г) кооперативнии общественнии организацеша шоай боахама шоай лоІамагІа еча страховане тІара, транспорта тІа гражданашта яиза яргІоацача страховане тІара, яиза яргІоацача страховано кхыча тайпаш тІара 1981 шера хьачутелар 10 процент, хІаьта бахача наха шоай боахама лелча страхованех телачох 50 процент;

1981 шера Нохч-ГІалгІай АССР республикански бюджета РСФСР Главнефтеснаба Грозненски Управлене оборота тІарча налога контингентагара 7.9 процента «Чеченингушвино» Грозненски чхьагІаре-коньячни комбинатагара 100 процента отчисленеш чІоагІъе.

Статья 9. Нохч-ГІалгІай АССР Лаккхехьарча Совета планово-бюджетнии отраслевойн массаэарча комиссеша Нохч-ГІалгІай АССР 1981 шерарча Паччахьалкхен бюджетах ерча заключенеш тІарча предложенешкех замечанешкех, хІаьта иштта Нохч-ГІалгІай АССР Лаккхехьарча Совета заседане депутаташа еча предложенешкех замечанешкех хьажари царех йоагІ-йоагІа решенеш тІаэцари Нохч-ГІалгІай АССР Министрий Совета тІадуллилга.

Нохч-ГІалгІай АССР Лаккхехьарча Совета
Президиума председатель Х. БОКОВ.
Нохч-ГІалгІай АССР Лаккхехьарча Совета
Президиума секретарь Н. ПРАВЕНЬКИН.

г. Грозный,
1980 шу, 3 декабрь.

ПАРТЕНА ЧІОАГІАГІА ДАГА ДОАЛЛАР–ХАЛКЪА ИРАЗ

(ПОЛИТИНФОРМАТОРАШТЕИ АГИТАТОРАШТЕИ НОВКЪОСТАЛА)

КПСС ЦК октябрьски (1980 ш.) Пленума решенеш кхоачашъеш

Советски мохк иттлагІа пятилетка кхоачашъяь боалаш латт, хІаьта кастта 1981 шера — парте XXVI съезд хулача шера, кердача, цхьайтталагІча пятилетка хьалхарча шера чу а бергба. Коммунисташ, беррига советски нах кийчлуш ба шоай хьамсарча парте съезда кердача къахьегама толамашца накъабаха.

Цунна дола къаьгга тешал да дукха ха йоацаш хиина 1981 шера СССР экономически а социально а дегІаахара плане СССР Паччахьалкхен бюджетен проекташ йийца, доагІаш дола сощамаш, законаш тІаийца КПСС ЦК октябрьски Пленуми СССР иттаалегІа хержача Лаккхехьарча Совета йиъалагІа сесси.

Довкха маІан дола къаьгга къамаьл дир Пленуме КПСС ЦК Генеральни секретара, СССР Лаккхехьарча Совета Президиума Председатела новкъоста Л. И. Брежнева. Цо кІоаргга а массе оагІорахьара а анализ йир иттлагІча пятилетка итогаштеи цхьайттталагІча пятилетка хьалхарча шера йолча планаштеи. Хьалхашка оттадаьд хьалхарча шера а хьатІадоагІача дерригача пхе шера а дола декхараш, хьагойтай уж декхараш кхоачашдара средстваш, гучаьхай халонаши кхоачамбоацараши, уж дІадахара, экономически а социальни а даькъерча кердача толамашка дахара наькъаш.

Советски наькъа вахара боарам лакхбара дешаш экономически даькъерча шийпрактически балха юкъметте оттадаьд парте. Вахача наькъа вахара хьал лакхдарга иттлагІча пятилетке къамаи дохода чотах дІадахийтар цул хьалхарча пхе шера дахийта хиинача 329 миллиард сом дукхагІа да. Алсамъьннай болхлой, колхозхой, гІулакххой реальни доходаш. Мах боацаш дешийтара, медицински гІулакхаш дара, салаІийтара, къабеннараш материально Іалашбара лайда йиша общественни фондех йола выплаташи льготаши 134 миллиард сом тІакхийттай.

Халкъа вахара хьал лакхдара кІийле я ерига экономика дегІаахар, производственни низалаш совдувлар. Къаман дохода, 397 миллиард сом тІакхетаргда пхе шера.

Боккха гІа баькхаб юртбоахама производство дегІайоалаеча. Юкъера лаьрхІача шер-шера доакхха ялат вай мехка историе чухь эттара хьалха ши бІаь миллион тоннал тІехдаьннад.

Халкъа вахара хьал тоадар — парте эггара лоархІамегІа дола декхар. КІезига яц из декхар кхоачашдеш къестае езаш йола йоккхий а хала а проблемаш. Хьалхарча моттиге латт царна юкъе баха нах ккачан продукташи Іалашбар.

Юрта боахаве Іалаьмате доккхий балхаш дар бахьан лаьттан а хьайбай а продукташ мехка дикка дукхагІа йоахе а, городашти промышленни центраши дуллацен шурийцеи Іалашъеча хІаиз а халонаш нийслу. Цудухьа дІако йодача хана а йоккхий капиталовложенеши материальни ресурсаши хьежае езаргъя юрта боахама.

КПСС ЦК Политбюрос тІаийцай юрта боахами цунна гІулакх ду промышленноста доакъоши дегІаахара, продукци кейчъяра, лоаттаяра, транспортировка яра, чакхъьйккхара, хІаьта иштта ккачан индустрии торговли дегІаахара дешаш органически цхьана тардергдола продовольственни программа оттадарах йола решени. Цу агропромышленни продовольственни комплексаша планировани а ергъя, доал а дергда бухсоцаш хьахур лакха хулга Іалашдеча бІарччача цхьан хІаманна сиша.

Довкха социально - экономически дош да наха чубаха моттигаш хьалъяр. Цун масштабаш хІанз шоай йолча бесса лакха лоаттае лаьрхІад цхьайтталагІча пятилетка дерригача шерашка, наха чубеха хьалдеча цІенош дикал лакх а еш. Къахьегама, уназцІено лораяра, просвещене, культура хьалаш тоадар сана долча социальни дешашта а нахадаш теркам тІалоаттабе беза.

Советски халкъа вахара хьал тоадара декхар кхоачашминта ду дІагойта деза лектора, пропагандиста, политинформатора вай республике, шоай районера масалаш а кхуалаш. Партийни актива республикански собране белгалдаьккхача бесса, укх шера республика боахлойи гІулакххойи юкъера алапеш 1975 шерарца кийсдича 16 процент тІакхийттад, бахача наькъа ахчан доходаш — 23 процент. ЛоархІам болалакхденнад уназцІено лорааргеи просвещенеи додар, тІакхийттад пенсештеи пособештеи телар. 1976—1980 шерашка паччахьалкхен средствай чотах хьалдаьд 885 эзар квадратни метр йола наха чубаха цІенош — 37 эзар моттиг йола школаш, 700 маьнги бола больницаш, 6,4 эзар моттиг йола берий бешамаши яслеши. Дукха балхаш даьд городашти юрташи тоеш, нах чубахача фочда газификаци еш, нах бахача пунктий санитарни хьалаш тоадеш.

ДегІадоагІаш латт эггара лоархІамегІа йола ккачан продукташи культурно - бытови товараши дохкилга. Пхе шера 15 процент дукхагІа ехкай бахача нахага шурий продукташ, фуаш — 38, маргарина продукци — 57, шекар — 33, телевизораш — 23, чийга хІамаш — 32, мебель — 36, баракъаш дута машинаш — 14 процент.

Ховш долча тайпара халкъа вахара хьал тоаде еІаштІехьдаргдац экономика эффективности ерригача общественни производства интенсификации лакх ца йича. Цу дешашта дахи тІалатт республика партийни, советски, боахама организацей теркам.

Укхаза белгалдаькха чтаргда, халкъа боахама керттера дакъа долча Нохч-ГІалгІайчен индустре иттлагІча пятилетка шерашка цхьаькха боккха гІа баькха хилар. Заводаши фабрикаши кердача оборудованеца Іалашъйий, юкъейоалаьй керда техникеи прогрессивни технологии, эргадаькка тоадаьд производствои къахьегами вІаштІехьбоаккхилга.

Шерагара шерага дукхагІа хул производственни объединенеша арахеца продукци. Производствана концентраци специализаци а еш республике хьаьй 14 объединени. Республике арахецача ерригача продукцех 70 процент цар хьаеш я.

Промышленни продукци арахецара а маьхала лакхара а пхе шера план хала хьалха кхоачашъяьй республика дукхача предприятеша. Планал совгІа кхоачийтаргья на мехкага 70 миллион сома маьха. Планал совгІа хьаергья 72 миллион киловаттсахьат электроэнерги, 810 эзар гисиклори йоаккал дакьккад 700 эзар тонн совгІа мехкдаьтта, арахийдай дукха мехкдаьтта оборудовании автоматизаце средствай приборши.

Юрта боахама валови продукце боарам юкъера лаьрхІача хІара шера 16 процент лакхбеннаб ийсдагІча пятилетке юкъера лаьрхІача шера хулаш хинначунца нийсбича, хІаьта из КПСС XXV съезда решенеша оттаньча заданешка хьежжа а да.

Юкъера лаьрхІача иттлагІча пятилетка хІара шера чуденна ялат 17 процент дукхагІа да ийсдагІча пятилетке кхухьаш хиннача, шекара свеклаш — 19, баьцадаараш — 17 процент, коартолаш — 1.7-эза.

Шерагара шерага дукхагІа хул колхозни совхозни фермашкара хьайбаш. Доахан 19 процент тІакхетаргда пхе шера, детта доахан а иштта — 19 процент, хьакхарч — 17 процент, жаи газарийн — 18 процент. КІезиг-дукха лакхъеннай хьайбай продуктивность а, цо йиш хилийтай дулх, шура, фуаш, тха дукхагІа дакха.

1980 шера республика колхозаши совхозаши чуденад 430 эзар тонн ялат (хьажкІаш дуген доалаш), гектара юкъера кьувкъам 22,7 центнер а болаш.

ИттлагІча пятилетка шерашка республике кхоачашъяьй капитальни гІишлош хьалъяра йоккха программа. Республика вахаре боккха лоархІам болаш хІама хилар ЭЛОУ-АВТ яха мехкдаьтта чакхдоаха йоккха промышленни объект хьалъярах, из объект болх бе йолалийтаро йиш хилийтар мехкдаьтта чакхдоахача промышленноста производственни низалаш хІанзарча ханарча технически кІийлен тІа дикка алсамдаха.

Республика пхе шера план кхоачашъеча шоашкара доагІа дакъа лаьцад транспорта, торговле, буйама, бахача наха бытовой гІулакхаш дека предприятеша, халкъа боахама кхыча доакъоша.

Укхаза къамаьл дечо районна, предприяте, колхоза, совхоза балхах дола масалаш а доаладаь дІагойта деза иттлагІа пятилетка чакх мийта йоал.

Цхьабакъда, социально-экономически дегІаахара даькъе даькха толамаш мелла доккхий дале а, вай йиш яц царех кховчам а баь Іе. Даьчох кхоачам ма бе, дІахо дІахьалтиалкхаьа аха, фуннагІа дийя а кхы а доккхагІа дола толамаш даха — иштта хьийхад В. И. Ленина. Из да парте лхар а, халкъа боахаме долаш долча кхоачамбоацараштa теркам тІа а увзаш.

ИттлагІча пятилетка итогаша хьахьувих, производства эффективность лакхъеза вайна карагІдаьнараш хІана а КПСС XXV съездо дІадехарашка а вай торонашка а хьежжа ца хилар.

Промышленни производство дегІайоалаеча тІехьайисай объединенеш: «Чеченингушвино», «Консерплодоовощ», дулха комбинат, цементнии шекарен заводаш, моттигерча промышленноста министерства предприятеш, и. кх. дІ. Республика промышленность лоархІаьвц къахьегама овсарле дегІайоалаяра даькъерча иттлагІча пятилетка планех, товарни продукцега дІадодар лакхдалийтад.

Цхьайолча предприятешка цІенхаштта кхоачамбоацараш да нахьегам вІаштІехьбоаккхача: балха ца йоаю, прогулаш ю, болхлой сов дукха хувцалу. Из деррига а вочча тайпара Іатть балхах хьахулачоа. Дукхача предприятешка лоаттабе боагІача бесса къовсам лоаттабаш бийдал, материалаш, энерги, доагор кходара.

ЦІенхаштта кхоачамбоацараш да капитальни гІишлош хьалъеча. КПСС ЦК октябрьски (1980 ш.) Пленуме новкъоста Л. И. Брежнева белгалдаькхир, капиталовложенеш тІа-тІа алсам а йоахаш, продукце производство боккъонца лаьрхІача цхьан метте а латташ дола боахамаш хІана а кІезига ца хилар. Из дийза доагІаш да республика колхозашкеи совхозашкеи хиш декхача лаьттаех пайда эцара деша. Вайна новкъа дале а, каст-каста хийслу лаьттах, удобренеех, машинех пайда эцара гІулакха вІалла доал ца деш, агротехника телхаеш, лаьтта а хьайбаш а леладара культура лоха йолаш моттигаш.

Массанахьа а боагІача бесса теркам тІабахийтац культура хьувиъяра керттера хьал дола дІадуа фу дина хилийтара деша. Къастъяьстача боахамашкa дІадуаш дола фу геттара эсала хул.

Дикка вай дага дезаш латт общественни хьайбаш леладечара гІулакхаш. Шурий а дулха а фермай продуктивность вай хьашташ кхоачашдеш яц, хІаьта дохача боарам тІа а латт.

Лектора, пропагандиста баькъахьа да предприятей, колхозий, совхозий, организацей балхацара масалаш а кхувлаш, лаьрхІа дайцача малагІа резерваши тороаши я вай пайда ца эцаш, фу де деза уж балха юкъейоалаяра.

КПСС ЦК октябрьски (1980 шера) Пленумо а СССР Лаккхехьарча Совета сессе а хьалхашка оттадаьча декхараца дІадех ерригача къахьегама коллективашкай белх цІенхаштта тоабелга.

С. БЕРСАНУКАЕВ,
КПСС обкома лектор.

КПСС XXVI СЪЕЗДА НАКЪАДОЛХАШ

ПОЛИТИКЕ А ЭКОНОМИКЕ А ДЕМОКРАТИЧЕСКИ ЦЕНТРАЛИЗМ

Кхо ди мара эшац хIанз советски промышленноста, бIарччача 1928 шера мехка арахецаш хиннар миссел продукци хьаяра. Иштта тIа баьккхаб СССР индустре 50 шера халкъа боахама дерригга доанъош чулоацача планагIа дегIаухаш. Цу планаша паччахьалкхен а боахама а ерригача звеньяшка хьахьожхача паьхьо Iалашду мохк кризис йоацаш а тIа-тIа лакхлуш а дегIаухилга. Йиш хулайт боккъонца йола торонаш, общественни прогресса объективни эшараш тергалде, социализма гIойленех Iилманеи техникане карагIдьаннарашца ювза а ювлаш биззагIа пайда эца.

Экономика дикъера шиий кулгалдара лоархIам нийса лелабар коммунизма хьалъяра гIулакха ходамбеш йола фактор лерхI КПСС. Экономика я, белгалдаьхад В. И. Ленина, социализм дIахьалхашахьа ахара болам шиий толамех тийша бола керттера политика. Духхьал социализмо хьайийллай, Ленина дешаша аьлча, ерригача паччахьалкхен экономически механизмах бIаьш миллионаш болча наха цхьа план ларде лувцача тайпара болх бергбола дерригга чулоаца йоккха машин, боахама организм хьаяра йоли торо. Из уйла дIахо шерьеш, цо аздаьд, коммунизмо дIа а дех хила лезаш а лерхI берригача мехка йоккхача производствана ма хулла централизаци яр, социализм хьалъяр лерхIа йиш я нагахьа сацна из «йIаьххача юкъа а цIенхашттара толам бакиха а лаьрхIа юкъарча планагIа еш иле» (ПСС, т. 42, оагI. 153—154).

Партийни кулгала ларде латта принцип и демократически централизм. Цо йиш хулийт дерригга чулоацаш дола ерригача паччахьалкхен масштабе деш дола кулгал моттигашкарча инициативацен творчески хьинарцен, хIара партийня, паччахьалкхен, боахама органа, хIара гIулакха тIарча сега цунца тIадиллача гIулакхах болча бехктокхамца цхьана тарде. В. И. Ленина белгалдаьхид, боккъонца демократически хьисапе кхетаьча централизмо хила езаш лерхI моттигашкара башхалонаш метте, моттиго дIодоладу хIамаш, моттигий инициатива йназаи духьале йоацаши дегIанхуьлира торонаш а.

Коммунистически парте кулгал а деш советски наха хьалъьй дегIаена социалистически общество, дикка толамаш даьхад экономика айеча. ТIеххьарча пхийтта шера шозза совгIа тIаккийттай къаман доход, керттерча фондий мах — 1,8-за совгIа, хIаьта сега сих лаьрхIача бахача наьха реальни доходаш — 1,8-за совгIа. Кхы а доккхагIа дола доккхараш къестаду мехко хIанз, хIаьта перспективе къеста а дерга. ДIахо социально-экономически дегIахара дакъера КПСС никъ чакхбаккхара лоархIаме звено хеташ я парти цу деша эгара шерагIа маIено экономикана доал делга ма могга эргадаьккха тоадарах.

«Вай до дезар да, — йоахар цунца дувзаденна парте XXV съезде Л. И. Брежнева, — цхьан хана демократически централизма шаккхе а хьисап чIоагIдар. Цхьан оагIора, дегIайоалие еза централизм. ШоллагIча оагIора дегIакхуала деза демократически хьисап, моттигий инициатива, кулгалду лакхера эшалонаш кагийча гIулакхех мукъа а боахаш, решенеш сихеи нийсеи тIаийелга Iалашдара». Централизми демократически хьисапи нийса цхьана тардара лоархIаме хилар кертагIдаькхар Л. И. Брежнева духха ха йоаццаш хиннача КПСС ЦК октябрьски Пленуме шеъ къамаьл деш а.

Экономика дегIаахара лакхача боарамо, йоккхийча масштабаша, общественна хьалхашка уйтта экономически бувзамаши декхараши чоалхане дераро, Iилма-технически революце управленена хьалхашка уттаду декхараш тIа-тIа лакхагIа да. «Планировани сига тоалараха боахама механизмо производства эффективности балха дикали лакхъяра ю воздействиа чIоагIъярахь» болча КПСС ЦК, СССР Министрий Совета соцам тIа белгалдаьххача бесса, хIана укх сахьате декхар латт планированел доал дарей боарам лакхбарах. ХIанзарча этапо — дегIаенача социализма этапо дIадехараш тIатовжадарах. Фу хилга да из?

Цхьан оагIора, чIоагIлурга централизаци, хIаьта из закономерно а да мехка экономика дерригга чулоацаш йола халкъбоахама комплексе йолча хьалашка. Вокх оагIора, дикка шерлу предприятейи объединенейи, хIаьта иштта доакъой территориальнии управленей боккъонаш шер а хIаьта бехктокхам лакх а лу. Къахьегама инициативаца, коллективай демократически хьисап дIахо чIоагIъяла езаш хиларца цхьана тарье езача централизованей халкъа боахама управленена йиш хулийт экономически дегIахара эгтара хьакъалагIа бола лостам лакха, общественни производстве хулаш дола овлангара хувцамаш хьалхе а тергалде, цух структурана а дегIаахара темпашта а хьинаре воздействи е, ца хилча бакъахьа йола тенденцеш ханнахьа тоIас.

Боахама механизм эргаьккха тоаяра деча гIулакхий системе йоккха моттиг дIалоацаш хIама да паччахьалкхен плана лоархIам лакхбар. Халкъа боахама планагIа доал даро Iалашде деза ерригача предприятейи объединенейи, министерствай а ведомствай а экономически районии союзни республикайи болх хIаштIехьа а цхьан лостамагIа а лелилга.

ХIинарча ханарча планировани лоархIаме башхало я цо йIаьххача, юкъерча, лоацача хана йола комплексни планировани цхьана тарьеш хилар. Оттаеш латт 20 шера лаьрхIа йола Iилма-технически прогресса комплексни программа. Парте вIаьххача хана хоададаьча декхарашка хьежа оттаеш латт итт шера йола СССР экономически а социально а дегIаахара керттерча лостамий проекташ (пхе-пхе шера лаьрхIа). Пхе шера плана задании экономически нормативаши кIийлен тIа хьаю производственни объединенешкареи предприятешкареи хьайолаеш йола экономически а социально а дегIаахара шера планаш.

Централизми демократии цхьана тарьярах дийцача, къахьегамхой инициатива латт чура резерваш тергал а еш уттаеш йола а шера планашта юкъе йолха а встречни планаш уттаяра кийчо ярах. Дерригача боарамех йола планаш уттаеш тергалду харжархой наказаш. Из боккъонца йола планировани демократически порядок духьала йоагIаш лиц парте общественни вахара кулгалдара хьисапе воздействи яра инструмент йолча паччахьалкхен планий чулоацама а лоархIама а.

Управлене механизм эргаьккха тоаяра шиий съездий, пленумий решеней, хIаьта иштта КПСС ЦК а Советски правительства а соцамий хьисапе КПСС деча гIулакхех дикка беркат даьннад. Эргаьккха тоаьй территориальни принципаца тIа-тIа айхагIа цхьана тарьеш йола управлене отраслеви принцип. Отта а аь толамца чакхйоахаш я дукха комплексни программаш (территориальни, доакъой, доакъошта юкъера), йоккхий Iилма-технически проекташ. Царна юкъе я атомни энергех машара гIулакхашта пайд ийбара, РСФСР Нечерноземни зона юрта боахам а Сибарегlеци Гаьнарча Малхбоаленни производительни низаш а дегIадоаладара программаш. ХIана оттаеш латт энергетика хьалха а ювлаш дегIаухилга Iалашде лаьрхIа йола Iилман ларда тIа латта, экономически нийса программа. Белгалъяьй доагори электроэнергии кхоярe, Байкало - Амурски машиннаьгIа гонахьара зона дегIайоалаяра, халкъа эпача товарий производство лакхъяра программаш.

КПСС ЦК Политбюрос тIаийцай юрта боахама, промышленноста цунца дувзаденнача доакъой, заготовкай, юртбоахама продукци лоаттаяра, цунна транспортировка яра, из чакхъяккхара дешаш, кхачан индустрии кхачан товараш доххьттен дегIадоаладара дешаш цхьана къестадергдолаш вIашагIтоха лаьрхIа йола продовольственни программа оттаяра кийчо ярах йола решени.

Эргаьнкха тоаю управлене организационни структура. Массеха дакъа управлене кердача системага даьннад, хьаеш латт производственни, промышленни, Iилма-производственни объединенеш, юрта боахаме боахамашта юкъера объединенеш. Цунца цхьана тIа-тIа демократичегIа хул управлени — производствапа, общественна доал даре шерра юкъеув къахьегамхой, лакхлу экономика, социальни вахара, культуре дешай хьакъехьара решенеш тIайечара кхахьегама коллективай лоархIам. Объединенешка, предприятешка, гIишлошъеча хьалъяьй 130 эзар совгIа дилла болх беш йола производственни совещани. Царна юкъе херка ва 6 миллион хIана воц аьнна саг, ахаш болхлой а болаш.

Управлене керттерча принципех цаI я территориальногдоакъой принцип. Управлене централни органаш чIоагIлеш духхка теркам тIабохийт КПСС иштта моттигашкарча советски боахамеи органий бехктокхами лоархIами лакхбара. Союзни республикай Министрий Советий боккъо я ерригсоюзни министерствашa лоалдеча объединеней, предприятей, организацей планий хьакъехьара внедложенеш уттае. Цо торо хулийт республикий экономически а социальни а дакъе комплексно дегIаухилга дикагIа Iалашде. Продукце керттерча тайпай производствай распределенен дакъера территориальни балансаш, йоккхий регионални проекташ уттае керттерча территориально-производственни комплексашта формировани яра хьакъехьара решенеш е.

Советски экономика дегIаух динамично, лакхлу халкъа вахара материальни культурни боарам, овлангара хувцамаш хул производстве. Из вIаштIехьоал дуккхагIча дакъе КПСС политике а экономике а шиий эффективность хьалбекха йола демократически централизма принцип дегIаккхувлаш а оргайовхаш тоаеш а хиларагIа.

Юрий ДЕРБИНОВ,
исторически Iилмай доктор, профессор.
(АПН).

СОВЕТСКИ САГА ДУХЬА

(БЕСЕДА ЕШ ВА ПОЛИТИНФОРМАТОР В. С. РАХИМКУЛОВ)

КIира цкъа — ерача дийнахьа — Октябрьски революце орден лелаеча «Старогрознефть» НГДУ № 1 йолча цеха мехкдаьттахой ЦIеча уголоке гуллу. АргIанара заняти чакхйоаккхаш ва политинформатор **Рахимкулов Виль Сабитович.** Иттех совгIа шу да цеха воккхагIволча геолога В. С. Рахимкулова управлене коллектива доахка толамаш, республика а ерригача мехка а вахарах, доаьзол дехьарча событеех дувца.

— Тахан вай дувцаргда, — йоах политинформатора, — КПСС ЦК октябрьски (1980 ш.) Пленума, СССР Лакхехьарча Совета сессе соцамах, доазаргда КПСС ЦК Генеральни секретара, СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатела вов. Л. И. Брежнева пленуме даь чулоацам кIорга бола къамаьл.

— Парте хаддаза теркам тIалоаттабу наьха хьал-торо тоаяра, — аьлар политинформатора. ТIеххьарча пхе шера къаман доходех советски наьха хьал тоалара 329 миллиард сом дукхагIа ахча хьахийцад нийслагIча пятилетке хиявачул. ДукхагIа алапеш ийду болхлоша, колхозхоша, гIулакхерча наха. Иштта общественни фондашкара 134 миллиард сом дукхагIа хьанийцад укх пятилетке. Цу гIулакхо кхы а дикагIа тоаергья наьха хьал-торо. Пленуме къаьстта теркам тIабахийта дийцар кхачан продукташа советски нах дикагIа Iалашбелгах.

Иштта хьалхарча аргIанна де дезаш гIулакх да нах квартирашца Iалашбелга. Карарча пятилетке вай мехка хьалдерга ах миллиард квадратни метр йола нах чубаха цIенош, хIана городе бахача наьхах 80 процент тарга бараш къаьстта квартираш йолаш ба.

ДIахо политинформаторо дувц шоай управленех лаьца. Из ха безам болаш ба ладувгIараш. «Старогрознефть» НГДУ укх шера 10 бетта кхаьал совгIа 21,2 эзар тонн мехкдаьтта даьккхад, цу дакъе 3411 тонн вай цехо даьккхар а долаш, — дувц Виль Сабитовича. Планал совгIа йола продукци маьхала аьккхарах хинна пайда 442 эзар сома ба.

«Старогрознефть» управлене 10-ча вирелс дезз цхьайтталлагIча пятилетка чотах болх бу. Мехка халкъа боахамга кхы тIа 41 миллион тонн мехкдаьттеи 785 миллион кубически метр газ кхоачаргья. Из вай совгIат да хургйолча КПСС XXVI-ча съезда.

Мехкдаьттахой раьза ба политинформатора яьча беседа. Берригаш а шоай балха моттигаш йолча дIаболх.

Массехк дош ала безам ба са политинформаторах Рахимкулов Виль Сабитовичах лаьца. Политинформатор веш шийна тIадилла бехктокхаме партейни декхар В. С. Рахимкулова толамца чакхдоакхх. Мехкдаьттахоша ворхIлагIа шу да цеха профсоюза моттигерча комитета председателлла из хержа, коммунистически къахьегама ударник, хьинар дола общественник, дружинник ва Виль Сабитович. Дика мехкдаьттахо хилара тарра цунна еннай «СССР-а мехкдаьтта промышленноста отличник» яха значок.

А. ТИЩЕНКО.

ДОАЗОЛ ДЕХЬАРА

Социалистически экономически интеграци — из алхха цхьана гIулакхаш леладари вежарашха долча социализма мехкашта юкъе къахьегам дIаннйсбари хинна Iаш, из технически прогрессан боахам дегIабоалабареи наьъкагIа цхьана сихха хьалхашкахьа дахара массане а еш йола йоакхо а я.

Духха ха йоаццаш Лейпцига округе хилар СЭВ членаш долча мехкий экскаваторщикий яхьаш. Витвинитц яхача тайпа кIор боаккхача моттиге гулбелар ГДР, СССР, Чехословаке, Болгаре цу профессигIа дикагIйола викалаш. Царна дIа-юха яйзар балха опыти къахьегама новаторски методаш.

СУРТА ТIА: яхьа юкъе дакъа лоацараш.
АДН—ТАСС сурт.

ДУНЕ ЦХЬАН КIИРАГIА

КХОХКАМ КIАЬДБАРА ДУХЬАЛА БАРАШТА ДОЛА ЖОП

ООН Генеральни Ассамблея XXXV сессе балха лоархIаме этап чакхъяьннай. Дунен халкъашта юкъерча кхерамзален дешаш хьоакаш йолча Ассамблея цхьоалагIча комитето йийца а йийца тIаийцай герзаш дIадахара проблемашца ювзаенна йола 40 совгIа резолюци.

Доккхала а доацаш алз йиш йолаш да Генеральни Ассамблея пленарни заседанешка уж документаш къобалдаь нагахьа санна царна юкъейнхьа ...цеш нлоачаш а яьй цунах гераш Iоадара гIулакх юхатохара, кхохкам кIаьдбара процесс шеръяран кIоаргъяран, дунен халкъашта юкъера климат тоалра тIаберзабаь бокха гIа баккхар хургда.

Герз дIадаьккхара дакъе белгалдаьча гIулакхий программа лард хинна дIаиттай «ТIема кхерам лаьгIбара тIехьа на тетташ де дезача цхьадолча гIулакхий хьакъехьарча» резолюце проекти «Машаран герз дIадаккхаран тIехьара, дунен халкъашта юкъерча кхерамзаленна гаранти ялара тIехьара» советски меморандуми. Цу документашта юкъейнхьа предложенеш дерригача дунен халкъаш керда дунен тIом хилара бола кхерам дIабакка гIерташ хиларга хьежжа я, хIаьта цулухьа дунен сообществи чIоагIа теркам тIабахийта могаеш тIаийцай уж.

Оала чIоагIа могаю советски машара инициативаш, хIана аьлча ерригача паччахьалкхений, вахара хьаштаща ма аххара уж йолаш даь, аьнна Ангола ООН-ерча массазарча викало Э. Ди Фигейреду. Iалаьмате боккха лоархIам болаш я белгалдаьккхад цо, масала, ядерни йоацача паччахьалкхений кхерамзален гаранти чIоагIъяра хьакъехьара предложени. ХIанзарча хана дунен халкъашта юкъера хьал ирдаларо, белгалдаьккхад Инде викала С. П. Митала, декхаренйла ду вай машари кхерамзален кхы а сихагIа чIоагIъе езаш хилара. Духхьал из бахьан долаш, белгалдаьккхад цо, тха мохк СССР-о оттаь предложенеш дукхагIа хьашт долаш ба, хIаьта царна цIенхашттатеркам тIа а бохийт, аьнна.

ЦхьоалагIча комитете дискуссе йолча хана иштта къобалдаьд тIемаполитически группировкаш дIахо шеръяргга. Кхерамзлен Совета массазара членаш долча дерригача мехкаша, хIаьта иштта тIема соглашенешца ювзаенна йолча паччахьалкхенаша, оттаь хьадда ха а йолаш герзашцара низаш совдахарахи моллагIдар санна доладе гера дукхагIа хилийтарахя юхадовларта дугаш дола СССР-а тIахьехамаш.

Ховш да, советски предложенеш массане а иштта раьза болаш тIаийца йоацалга, уж тIаийца лиц герзаш дукхагIа Iоаде а дунен халкъашта юкъера кхохкам инхьара баккха а гIертараша. Дийшача керттерча дешашта США-с а цхьадолча малхбузерча мехкаш а негативни позици лаьцар. Американски делегаташа голосовани йир комитето къобалъяьча 9 резолюцена духьала, хIаьта вIалла а голосовани е ца туташ сайцар дуккхача кхыча резолюцешта. Из йоаж деш гера дIадаккхара дешах йола цхьаккха а конструктивни предложени оттаяндар цар. Китайски викал, ма дарра аьлча, дискуссена юкъе дакъа ца лоацаш юстаре ваьлар.

Цу тайпара Вашингтонаи Пекинан леладеча гIулакхий бахьанаш уж дешаш дувцача юкъе дакъа лоацараша кхехадеш да. Дунен халкъашта юкъерча сообществас низаш тIема кхерам кIезигбара чIоагIа тIадерзадьча хана, белгалдаьккхар Ливийски Джамахирие викало Авад Буруиша, экспансионистски гIозараша хаддаза хьалхьею «ограничении» ядерни тIема хьакъехьара идея, хаддаза кхыча мехкий гIулакхашта юкъегIерт, аьнна.

Советски предложенеш чулоацаш йола комитето тIаийца резолюцеш кхохкам кIаьдбара духьала бараштa дола тешшаме жоп хинна дIаэттар. Цар хьакъехкар ООН членаш йола дукха дукхагIа йола паччахьалкхенаш герз дIадаккхара дешаш практически гIулакхашца кхоачашде, кхохкам кIаьдбелга дIахо дакъа чIоагIа леоархIаш хилар.

●

ЦХЬАТАРРА БОКЪО ЙОАЦА ПАРТНЕРСТВО

Филиппинай столице Маниле хилар шин экономически группировкай — Къулба - Малхбоален Азе паччахьалкхений Ассоциаций (АСЕАН), цунна чуйоагIаш Индонези, Малайзи, Сингапур, Таиланд, Филиппинаш я йолаш, Европейски Экономически Сообщества (ЕЭС) — викалаш юкъебоагIаш йолча «Цхьана гIулакхаш леладара йола комитет» оалаш йолчун эгтара хьалхара совещани. Шин группировка викалаш вIашагIкхийттача хана укх шера март бетта Куала — Лумпуре вIашагIъеллай из комитет.

Маниле хиннача совещане, бакъдар аьлча, тешшаме хьакьекхар АСЕАН мехкаша дог доехаш хиннар кхоачашхургдоацаш долга. АСЕАНа чудоагIача мехкаша таможенни тарифаш кIезигъяра, кхыйола шоай продукци Малхбузен Европе дIаухийтача наькъа тIара дискриминационни барьераш дIалхара дакъе дIадехаш хиннараш жоп доацаш дисад. Совещане тIаийцача цхьана яьча заявлене хьахьокх «Юкъарча рынка» министраш алхха шоай партнерий торговле политика хьакъехьарча жалобашта мара жоп дала раьза хинна боацилга.

Арахьарча бувзамий дешашта йолча ЕЭС комиссе вице-президента В. Хаферкампа духхьал хьакхайкадир «Юкъарча рынкага» «цу хьакъехьа торонаш яц», хIана аьлча Малхбузен Европе хIанз этта климат гаргарча хана тоалургья аьнна дог доахийла йоацаш йоландаь.

Кхыча дешашца аьлча, цхьатарра бокъо йоацаш ЕЭС-аи АСЕАНаи юкъера торгово - экономическа гIулакхаш хила а хиннад хIанз долаш а да Къулба - Малхбоален Азерча Малхбузен Европейски политикана юкъе керттера дар. Цу районерча дуккхача бийдалий ресурсаши сбыта рынкашкеи кхачара йола шоай боккъонаш карара а на йоалийташ монополеш гIерт торговлени экономически бувзамийи дакъе АСЕАН шоаех гийша хилара пайда эца. малхбузен политика орбитана юкъе Ассоциаци лоаттае, тIема-политически блокага бодача наькъагахьа из ерзае.

Къулба-Малхбоален Азерча дегIадоагIача мехкашкарча къамий хьаштанца цхьакха юкъара хIама доацаш я уж планаш. Империалистически монолей цу тайпара никъ АСЕАНа мехкашкарча общественноста кхераме боалаш хила йиш яц. Ассоциаце каст-каста хьехаду шоашта пайда баккхара мара йоакхо еш доацата малхбузен мехкашкахьа лесташ хиларах юхадовла деза, яхаш.

●

ПАЛЕСТИНА ХАЛКЪАНА МУТIАХЬА ХИЛАР

Шоай къаман бокъо яккха гIерташ Палестина Iарбий халкъо лоаттабу къовсам тIехь-тIехьагIа шерагIа хьалловц дунен прогрессивни общественноста.

Укх деношка Палестински проблема юха а ювцаш я дунен халкъашта юкъерча эгара дукхагIа викалаш юкъебоагIача форуме — ООН Генеральни Ассамблее. ДукхагIа болча делегаташа бакъду ше паI мара йоаца Палестина Iарбий халкъа законни викал — ООП (Палестина мукъалкхара организаци) шоаш хьаллоацаш хилар, чIоагIа харц ю палестинцашта духьала геноцида политика лелаеш йола Израиль.

ООНа цкъа санна дуккха за тIаийцаьй Iарбий палестински халкъа законагIа йола боккъонаш хьаллоацаш, могаеш йола резолюцеш. Къаьстта боккха лоархIам болаш яр укх шера аьхк хиннача палестински деша хьакъехьарча ООН Генеральни Ассамблея VII чрезвычайни лаьрххIача сессе тIаийца резолюци. ДукхагIбараш раьза а болаш тIаийцача цу резолюце тIа белгалдаьккхадар Гаргарча Малхбоале дерригга чулоацаш бола машар Iалашбелга хила йиш яц алхха палестински а кхыча Iарбий а лаьтташ, цу дакъе Иерусалим а йолаш, Израиля оккупацех уж мукъадовлара хьале мара. Палестина Iарбий халкъа хиланза эргйоаца боккъонаш, цу дакъе цуй гIулакхашта арахьара чугIертялга а доалаш шоай паччахьалкхе вIашагIйолла бокъо хилар паргIатон ший лоIамех хилар а долаш мара яхаш.

ООН решенеш кхоачашъяра керттера духьале, хьалха а санна, вIашагIкхийттача Штаташа шерра хьал а лоацаш новкъостал деш йолча Тель-Авива агрессивни гIулакхашкахьара я. Вашингтоне каст - каста хабараш дувц «палестинцех къахет шоашта», яхаш палестинций «граждански боккъоний» хьакъехьа, иштта кхы дIахо а. Бакъда, ма дарра аьлча, КIайча цIено Гаргарча Малхбоале лелаеча политика ларде латтар Палестина халкъа духьала ерзаьнь сионистий гIулакхаш хьаллоацаш а хьалхьедеш а йола политика я.

Эккхадаь лелача халкъага цунна керттера дар — шийн къаьстта паччахьалкхе йолаш хила бокъо хилар — дIакхачийтац. Цунца цхьана Израильски агрессорашка тIехь-тIехьагIа дукхагIа американски керда герзаш кхоач, хIаьта цу герзашца Ливанерча палестинцашта духьала, машаре бахача ливанцашта духьала тIом бу.

Духха ха йоаццаш Бейруте хилар Лиссабоне хиннача Iарбий халкъашта мутIахьа хилара дерригдунен конгресса болх дIахо бахьара йолча дунен халкъашта юкъерча секретариата заседани.

Заседане дакъа лоацаш хиннараша белгалдир оккупаци яьча территореш тIа палестинцашa лоаттабу къовсам халкъа революце боарамашка кхаьча хилар. Цунца цхьана цар хьакхайкадир империализма, сионизма, Iарбий реакце палестински халкъа а боккъонца цунна кулгалдеча ООПа а духьала леладу гIулакхаш кхераме хилар.

Палестина Iарбий халкъо нийсача гIулакха тIехьа къовсам лоаттабу чоалханечен халачен хьалашка. Нийса а законагIа доагIаш а цо дIадехараш дикха хьаллоац дунен халкъашта юкъерча общественносто, хIаьта из палестинцаша керда толамаш доахаргхилара бола тешам ба.

Н. СЕТУНСКИЙ,
С. БЫЧКОВ.
Г. КУВАЛДИН.
(ТАСС).

КХЕРАМЕ ПРОВОКАЦЕШ

Пакистанера бараш герзашка кхувдара раьза боацаш ба лоалахарча мехкашка, хьалхарча аргIанна Инде. ТIеххьарча хана каст-каста хила йолаенкай индийско-пакистански доазон тIа Джамму и Кашмири яхача штатий районе герзашца еш йола провокацеш. Мехка общественность къаьстта тергалдеш я тIеххьарча хана каст-каста хила яьнача провокацешта юкъе дакъа лоацаш китайски тIема гIулакхаш тIара нах хилар а.

Дукха ха йоацаш, масала, индийски доазонна юххе КНР летчикашеи тIема специалисташеи дакъа а лоацаш йола пакистански ВВС а лаьттарча низий а учениеш йолча хана йиъ китайски истребители пакистански вертолети Инде фегарча доазол тIех а ювлаш цуй территореча тIа гIолла лийлар.

Тергалде хала дац уж провокацеш тайп - тайпара боарамашкарча китайско - пакистански контакташ долуш сихъеннача хана еш хилар. Иштта, китайски тIема делегаце Исламабаде яь визит кхоачаш чекх а ялалехьа дар, инарал Зия-уль-Хак Пекине хьийхав аьнна кхайкадича. Моттигерча обозревателаша белгалдоах, Индена духьалара гIулекхаш цIаккха а тIеххьарча хана санна дерегIа леладаь ца хилар.

Кепайоазон тIа хоамаш арадийннад. Пакистана Индецарча доазон тIа китайски инструктораша Iомадаь дола тIема доакъош дIанийсдарах. Газеташа деча хоамех, Пекино дер де гIерташ, Исламабадо лаьрхIад ах миллион долча ший регулярни эскарал совгIа «халкъа ополчени» вIашагIйолла.

Инарала Зияс ший мохк «духхьал ший доазонаш лорадаре эскара модернизаци еш Iоалл» йовхе а, факташа хьахьонх Исламабада тIема бий тIа-тIа боккхагIа хулаш латташ хилар. 1971 шера деиз пакистански эскар духхалга делаьча 70 процент тIачхийттад, хIаьта мехка тIома расходаш шозза совгIа алсам а аьнна 300 миллиард рупега кхаьчай. Кепайоазон тIа хоамаш арадуал, тIадоагIача шера гурахьа Пакистана ший доалахьарча ядерни бомбана тохкам бе йиш хургья яхаш.

Исламабад регионера кхохкам чIоагIбара хьалъеш йолча Китаеи цхьайолча малхбузехьарча державашеи къайла кхаьаьц Инде правительства шийна бакъахьа хеташ йола арахьара политика чакхйоахаш хилара шоаш раьза ца хилар. Къаьстта йовкъа да царна империалистически паччахьалкхенаш Афганистана чурча гIулакхашта юкъегIертара Инди дукьалаялар, цо Кампуче Халкъа Республикаца дипломатически гIуланхаш лелалао сьина дола дунен халкъашта юкъерча хьалашта стабилизаци яра тIадерзадаь хIама.

Инде общественность чIоагIа раьза йоацаш я Пакистани Китайи тIема гIулакхашта тIа-тIа дукхагIа вIаши гарга йолхаш латташ хилара а цу хIамах боаллача кхерамах а.

Игорь ГЕЖА,
АПН соб. корр.

Калейдоскоп

БОЗБУАЧАЛ ДОХКАШ ДА

Бозбуачал дерий говзал массане а теркам тIеозаш я. Бераш тешаду цо тамашаш хиларах, хIаьта боккхийчарга а из миштта вIаштIехьа доал ца ховш уйла йит.

Бозбуачал дерий кухни йовза йиш я «Дерригa а магена» яхача нью-йоркски тика чу, ял улл Манхэттене дагIача лакхача цIеной 17-ча этажа тIа. Ах бIаь шу да цо укхаза ухача нахага бозбуачал дувцаш дола учебникаши гойтара пособешаи дохка: тетрадаш цхьалхачаргара — къегаш йола шараш, тайп-тайпара ленташи йовлакхаши, кIопилгаши шатулкаши — маге корифешта мара сенна эш ховргдоацаш чоалхане, тамаша йолча устройствашка кхаччалца. Тика даьша хIанзалехьа ши бIаь совгIа книжка арахийцад. Царна юкъе да «Лекции по магии», «Карточные фокусы», «Правила чтения мыслей» яхараш.

Шера тикана хула пайда миллион долларга дIакхоач. Уж ийдараш цу гIулакха тIера бола нах ба. Бакъда, шера цкъа, маги бозбуачалеи цIей долча хана, укхаза гуллу тайп-тайпарча мехкашкара дикагIа бола фокусникаши иллюзионисташи.

(АПН).

ЭЛЕКТРОННИ СЛОВАРЬ

«Шарп корпорейшн» яхача японски фирмо арахеца йолаьй кхиса лелаю электронни калькулятораш, цар математически расчеташ ца а еш, цу сахьате массехк меттала перевод ю.

Электронни словарь 14 вариант а йолаш арахец — туристашта, студенташта, экономика тайп-тайпарча доакъошка болх беча наха лаьрхIа... Цо дагахкоаб ши эзар дошни дукхагIа эшаш хула 152 фразе.

(АПН).

●

...ПЕНТАГОНА ГЕРЗ ДА

Малхбузехьарча информаце органаша хоамаш ду, шовзткъе иттлагIа шераш декъаленнача хание а шоай биологически герза арсенала юкъедахьа дагахьа къаьсттача тайпара дола доккхаж доалла мозий доладара дешига цIенхашттa хьожаш хиннад США герзашкара низаш, яхаш. Пентагоне химически службо Джорджия яхача штато доагIвш дола тохкамаш даьд цу дакъе. Кепайоазоно хоам бу, цу тайпара опыташ американцаша Корее тIом хиннача хана а еш хичнай яхаш. Американски информаце органаша кертагIдоах из «герз» духьалланиха хIамо доацаш хилар, хIана аьлча цунца къовсам лоаттабара берригача бахача миха вакцинаци янза яргйоацандаь.

(АПН).

Шиъ репрессивни аппарат чIоагIъяра ахча эшаш йолча чилийски тIема - фашистски хунта мехкара Iалама рузкарча монополешка дукха дохк.
(Газеташ тIара).

Пиночета тайпара аукцион.

«Ди вархайт» (Малхбузен Берлин) яхача газета тIара сурт.

ТАСС фотохроника.

СОВЕТСКИ ХАЛКЪИЙ ЦХЬАН ДЕЗАЛЕ

Автономни округаш 50 шу дизарга

ЯМАЛО-НЕНЕЦКИ ОКРУГ

Тюменски область. Ямало-ненецки автономни округ удл Малхбузен — СибаретIен оагIорахьа Обь нхача додача хи йисте пьарача моттиге. Из бирса къулбаседен лаьтта тIеххьарча пятилеткай шерашка мехка йоьнхагIьарех йола газ йоккха район хинна, доккхийча гIирсий мохк хинна дIаэттад. Уренгойски, Медвежье, Заполярни яхача газ йоаллача моттигаша сигала бессарча доагорца Iалашъю Урал, мехка европейски дакъа.

Округа юрта боахама керттера дакъа — саьрч леладар. Ямала тундре 500 эзар гаргга къулбасера саьрч да. Цига баха нах шоай традицегIа чаьрахье ухаш, оакхаши леладеш, чкъаьрий лувцаш ба.

Ненций, ханты, селькупы, нхыбола автономни округе даим бахаш бола нах цхьатарра бокъонаш йолаш ба советски халкъий дукхача къамех латтача вежарашха болча дезале, мехка Iаьдала органашка викал хилийта конституционна бокъо а я цар.

Цхьан хана пачхьалкха Россе вIалла дийша нах боаца провинци хиннача ненецки лаьтта хIана шоай къамал лазархой, поэташ, хьехархой, лораш, инженераш ба. ИттлагIча пятилетка шерашка укхаза хьайийллай керда больницаш, культура цIенош, клубаш, наха чуIе хьал а даь дIадехкад 500 эзар гаргга квадратни метр цIенош.

Къулбаседен мехка гаьнагIа ядача поселкашка, саьрч леладерий стойбищашка, геологически партешка почта авиаце кхухь.

СУРТА ТIА: «Ярсалинский» совхозе керда газеташ, письмош, журналаш дахьаш еъай вертолет.

И. САПОЖКОВА сурт. ТАСС фотохроника.

ТАЙМЫРСКИ ОКРУГ

Красноярски край. Таймырски (Долгано - Ненецки) автономни округе баьха нах дешвизен медицина ца йоьзаш хиннаб. ХIинзара бIаьшере йолалуча хана дIейхачи лазарех, оспах, моцалих ахаш гаргга долганаш, ненцаш, нганасанаш, эвенкаш бейна кIезигбенна хиннаб. Сийлахьбоккхача Октябро котало никхарах шендаь довчара вIалхардаьхад Къулбаседе даха кагий къамаш. хьайийллаб къаман паргIато меттаоттаяра бола никъ, Советски Iаьдал латтача шерашка дар хьабена никъ бIаьшеренашта найсса ба — перво-общинни стройгара социализма дуненга кхаьчиб уж. Тахан Таймыре бахаш а къахьегаш а ба вай мехкарча кховаткъа къамех бола викалаш. Iалаьмате дукха Iалама газа запасаш йолча Таймыро газаца бизви кхоачам бу энергетикеца, промышленноста, быта. ЧIоагIлуш боагIа округера юрта а промыслови а йовхам. Саьрч леладерашех чаьрахьашех, чкъаьрий лувцерашех, оакхарий леладерашех къахьегаш йолча совхозаша дуля. шура йоаккх, чкъаьрий лувц, бекх боаккх.

Цхьан хана вIалла дийша бовца нах баьхача цу мехка хIанз берригаш а юкъера образовани хиларга бовлаш латт. Школаш хьайийллай ерригача нах баьхача моттигашка. ХIара пхелагIа вола хьехархо ГаьнагIча Къулбаседен эIамигача халкъий викал ва.

Тахан округа территоре тIа — 77 культура учреждени: клубаш, библиотекаш, музыкальни школаш, краеведчески музей я.

Дудинка — Таймыра административни центр. Из дукха йоккха йовцаш хинна юрт хIанз йоккха форда а додача хи а порт хинна шиз болча Енисей тIа удл. Дудинке хьалдеш латт керда вIаштIардаь цIенош. ХIара шера укхаза хьалду наха чуIе 20—25 эзар квадратни метр цIенош.

Самолеташцен вертолеташцен Дудинке бахача наха буззам лоаттобу округа моллагIча моттигаца, мехкий городашца.

АхгIейрен хозале ралаш я Норильск яха Таймырски тундре хьалъаь город. АхгIайрен лаьттан ченашка йоакхи оахалаш бахьан дилаш. Норильска предприятеша арахец цIаста, никель, кобальт, кхыдола маьхе металлаш.

СУРТАШ ТIА:
1. Къулбаседен халкъий илдели халхарей «Хейро» («Малх») яха къаман ансамбль наха дукха езаш я. Из коллектив — къахьегамхой самодеятельни художественни творчества Ерригроссийски а цхьоалатIча Еррисоюзни а фестивала лауреат я. Новосибирске, Красноярске, Иркутске хиначадукхача зональни хьажурашка дакъа лоацаш хиннай.
2. Дудинкерча аэропорте.

Ю. БАРМИНА сурташ. ТАСС фотохроника.

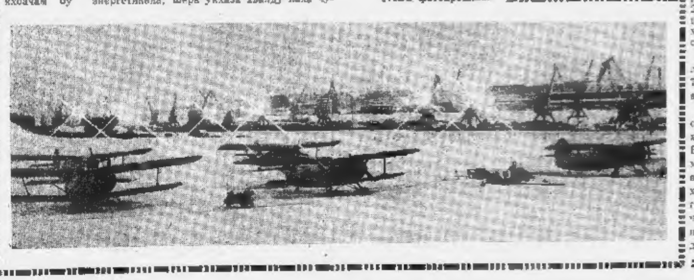

КЪОНАЧА СПЕЦИАЛИСТЕХ

ХУРГДОЛЧОХ ТЕШАШ

МоллагIа даде а, ше хержача гIулакха тIера хилар, из цIена чакхдоаккхилга чIоагIа доархIаме долга массанена а хоаш да. Бакъда, Устаев Ахьмад Лечаевич ше школе вагIача хана дена бий вахара никъ къоаста а баь дIаволавелар ала йиш яц.

Школе деша вагIача хана яр ма бий аьнна хоадамболлаш цо хержа никъ бацар.

Бакъда, 1961 шера ше Грозненски педагогически училище деша вахача, цо кхетадир, дага а доацаш ше нийса никъ хержилга. Укхаза хьехача предметашта юкъе цунна къаьстта дукха дезаделар географи. Хургволча Iилманхочо кхетадир географи кхоанарча денца дувзадена долга, чIоагIа дукха дезаделар цунна из предмет. Цу Iилмах къонача студента безам болийтар педучилище географи хьехаш хинна Т. Г. Бутенко яр.

Из предмет кIоаргагIа Iеладе а цунах дикагIа кхета аьIоаргагIа дойза безам бир дIахо деша дезар. 1966 шера Ахьмад деша вена Нохч-ГIалгIай пачхьалкхен педагогически института естественно-географически факультете.

ВУЗе деша вахача хьалхарча дийнахьа дена из йистеяккхалца цу Iилмана дIаелар цо еррига а шийн уйлаш. Географи ма хулли дукхагIа ка гIерташ студента хьийга къа дезьа довзар. Укхаза вийсбелар цунна бокъонца бола хьехамчаш. Географически Iилмай кандидаташа В. В. Догужаевен В. П. Комаровел Iилман балха юкъеэзар из.

Шийна дукхадеза предмет карадерзаде гIерташ из кхы а дукхагIа къахьега вальлар. 1971 шера Ахьмад Лечаевича тIехдика чакхъяьккхар институт. Цул тIехьагIа цо 5 шера болх бир юртарча школе. Шийна дукха деза предмет берашта кIоаргга дзанеш а луш цо дIахьехе а. кхы а ше йиша.

1976 шера Нохч-ГIалгIай пачхьалкхен университето могавь из МГУ аспирантуре деша вахар. Укхаза из деша вахийта гIерташ чIоагIа къахьийгар университете хиннача цун преподавателa В. Б. Догужаева.

МГУ лоамарча эIамигача сага керди вахар доладелар. Укхаза цунна кулгалдеш вар географически Iилмай доктор, профессор С. А. Ковалев. А. Л. Устаев болавелар цу воккхача Iилманхочо шийна хьалхашка уиттаду декхараш тахка. Кхо шу даьлча хьинар долча эIамигача сага вIашгIехьдаьлар кандидатски диссертацена защита елга. Диссертаце тема вай мехкаца юкъаенна яр: «Опыт сопряженного анализа перспектив развития расселения и сферы обслуживания в сельской местности горных районов Предкавказья».

ХIанз къона Iилманхо Л. Н. Толстоя цIерагIча Нохч-ГIалгIай пачхьалкхен университете экономически географе кафедре болх беш ва. Цун керттера Iилман лостам ба Нохч-ГIалгIайчен вахар такха а тохкаш юрта бахача наха ду гIулакх тоаделта. Ший чулоацамта дялача географе из раздел хIанзалца хилаза керда я.

— ДIахо йодача хана са безам ба, — йоах Ахьмада Лечкевича, экономически географе керда курс хьеха. Цун тема хургья «География специальной инфраструктуры» яхаш.

— Са уйла я студенташца цхьане бахача яха гIулакх дара сфера легIанхуалара перспективаш малига я хьожаш тохкамаш де. Оаха лерI уж тохкамаш вай республике а Къулбаседа Кавказерча автономни республикашка а гIолла чакхдаха. Уж тохкамаш чIоагIа лоархIам болаш хургда наьха вахара хьалаш тоадара.

Шеко а йоацаш, ше хьалаьца керда никъ къонача Iалманхочо хьинаре чакхбоакхаргба аьнна тешаш хет. ХIана аьтча хIанзалца ше де лерхIар деш хьевекав цо.

К. МАРЗИЕВ.
СУРТА ТIА: А. Л. Устаев.

ЦIЕЧА ЖIАРГА ОБЩЕСТВА ПЛЕНУМ

Самардмiйнахьа санитарни просвещене республикански ЦIагIа хилар Цiеча ЖIарга общества Нохч-ГIалгIай республикански комитета III пленум. «СССР Цiеча Ахбеттен Цiеча ЖIарген общества исполкома V-ча пленума сацамо эIа ма дехкара лаьх а бе тоа а бе дешархоштa гигиенически кхетач баларен медико - санитарни гIуллакхашта уж кийчбарен Цiеча ЖIарга общества комитеташен организацешен беш бола болх» яха доклад йир Цiеча ЖIарга общества республикански комитета председателa заместителa Н. Ф. Ромашова.

Вузашка, техникумашка, профессионально - технически училищашка, школашка цу хьакъехьа даьчохи де деначохи лаьца къамаьлаш дир пленуме.

Б. АБАДИЕВ.

IОМАБЕШ КХЕТАБЕ

1979—1980 дешара шера Аргунера № 3 йола профтехучилища яьккхар 139 кагирхочо. ХIанз уж къахьегаш ба республикерча 43 предприятен организацен.

Училищера дешара а кхетама а болх латт кагирхоех квалифицированни болхлой кхебаь ца Iеш, царех бизза бола патриоташ, кхоанара коммунистически тIишло цIенача дегаьца, хьинареча культурца хьалъергIола нах кхебарех.

«ТIехдика деша, хьинаре къахьегаI» аьнна укх шера кхайкальча социалистически яхье дакъа лаьцар училищерча масса болча производственни группаша. Царех дукхагIчар тIеххоачашдир шоашта хьалхашка лаьтта декхараш.

ВЛКСМ комитетаца цхьане учпрофкомо массаза а чакхйоах дешархой быта гIуллакхаш тоадара. культурно-массови болх лакхбара мероприятеш Чакхъяьхай общежитера цIенош, сенцеш дикагIа кийчъяра. Советски Эскара Денна хетадаь дикагIа сурт диллара конкурсаш. Массаенна а дика пайда луш чакхдаьлар тIема ветеранашца хинна вIашагIкхетараш, «Жи-вари, кагий нах!» яха конкурсаш, «Сийна цIерилгаш» яха сайренаш.

Туристически лагере салоIаш укх шера 15 саг хиннав. цхьана вIашагIбетталуш цирке, кино, театре уз дешархой.

Дешархоша дика тIо-новкъостал ду ахархошта гурахьара балхаш чудерзадеча. Ингта, дика болх бир цар Надтеречни районе колхозаш чуэзача. Цига цар хьинаре хьийга къа белгалдоаьхаш царна елар сийлен грамоташ, ахчан премеш.

КПСС XXVI съезда дехама доагIара наькъагIо яха дехиз хьаллаьца тIатеIа дешаш а къахьегаш а ба училищера дешархой.

А. АХМАТОВ.

ТIАЙОАГIАЧА ХАНАРА АВТОМОБИЛЬ

Аккумуляторен чура боагача двигателен комбинировани электроснабжени еш болча автомобила хьалхара образец — «Ереван-001» хьаьй Еревански политехнически института (ЕрПИ) специалисташа.

Электромобиль хьалра идея ше керда яц. Вайцига эксплуатаци еш я электромобилаш. Цхьабакъда. шерра дIаярхьийтаи уж аккумуляторий цхьан зарядкагIа цар еррига а 50—55 километра гаьнагIа яха йиш ца хиларо. Цудухьа специалисташ хIанз де гIертар да электромобила гаьнагIа ахка низ хилийтара проблема къоастайр.

Эдуард Дитанян заведуюши волча ЕрПИ проблемни лаборатора болх беш бараш кхыча новкъа бахаб. Еревански автомобильни завода специалисташца цхьана цар оттаьй последовательни схема а йолаш йола комбинировани энергоустановке: чура боагача двигателa механически энергех электрически бар, хIаьта из аккумуляторашта луча энергена уллув гIоллa дIоувлоча электродвигательна икхов е аккумуляторашта зарядка ю. Чура боагала двигатела болх бу даимарча кIезига токсични, экономичны режиме. массаэарча машинашчул дика кIезигагIа фо бIех а деш доагор теттара кIезига маре доага а ца деш.

«Ереван-001» яха электромобиль хIана наькъашка тохкаш я. Из 800 килограмм бола мукъ бахьа лаьрхIа я. амма тохкамаш дела хана цо ловра шоаза безагIа бола мукъ а, згара чIоагIагIа йола сухал сахьата 70 километр а йолаш. Цу тайпарча микроавтобусага гIулакх дулуртдя масала, торгови сета — тайп тайпара дола товараш складашкара тикашка дIанхьа. Городе гIолла 10—15 километр никъ а баь аккумуляторий низа цхьадолча дакъах пайда ийцачул тIехьагIа, йоттача е мукъ тIера Iобоаккхача хана городской электросетах а йийза подзарядка е йиш я машина аккумуляторашта. Лелача хана шоай двигатело ю царна подзарядка, иза массаэарча автомобилал эшашагIа яле а.

Георгий САРКИСЯН.
АПН корреспондент.

ФЕ ХИЛА

НаькъагIа лелара Правилаш вогIча тайпара толхияр да корта бохо малар менна а волаш транспорт лалла вар.

Машин лехкаш вагIа веха саг — из зуламхо ва, хIана аьлча наькъа вахнна волача хана чIоагIа терко еши ийссен лела везаш бола болх беш волча водителa меннача къаракъах. мел кIезига иа дале а, зулам доал. Малар менна волча саго гонахьара хьал башха теркалдац. фел йоа цуна...

Тохкам беча Iилманхошта гучадаьннад, 100 грамм къаракъ менна 20 минут яьлча, шийн са ца а кхуви водителa 25—30 процент дукхагIа машин сихъеш а цу тайпара хатар хилара кхерам тIабоссабе а хилаш.

1980 шера бехача водителаша республика наькъашка 75 авари яьй, 21 саг ве а вуьш. 76 сага човнаш а еш.

«Краснодаргесельхозпроект» яхача института доалахьарча автобуса водителa В. Д. Усачева бийсанна Лермонтова цIерагIча улицагIа водаш, наькъа аьрда оагIорахьа а леста, дукхьала воагIача гIашлочоа тIатехай машин из чIоагIа лоза а деш. Цунна новкъостал де ца а хьожаш, дIайккха вахав водитель. цхьабакъда, даьннача озрио хьа а леха, медицински тохкам баьчул тIехьагIа гучадаьннад, цо менна а волаш автобус лехкаш хиннилга. В. Усачев 3 шера транспорт лаьллара бокъонах ваьккха ва Iеш. 30 сом гIод а тохаргда цунна.

Тоъал чIоагIа менна волча город МагIалбике вахача П. С. Маськов шийн «Москвичаца» гобаьккха ва лаьрхIад. Из никъ балийна баьннаб водителa цийца четтел. П. С. Маськов машин тIатехача 5 шу даьнача кIаьнка а. Аьтте ха кагдаь а волаш кIаьни больнице Iовиллав.

ЧIоагIа во гIуллакх нийсденнад Ассиновски станице цига хьоашагIа венача кIаьнка — город Орджоникидзерча юкъерча школа 10 класса дешархочо В. Д. Иванова менна веха а волаш дIаоттаьь лаьтта наьха грузовой машин лаьлла Советски улицагIа водаш бIоагIана тIатехай яз Ассински станице.

ДIадахача кIирагIа (27 ноябрера 4 декабре кхаччалца республика наькъашка 26 авари яьй, 2 саг ве а вуьш, 21 сага човнаш а еш).

НГIАССР МВД ГАИ.

СПОРТ

ЧЕМПИОНАШИ МАСТЕРАШИ

Московски областерча Серебряные Пруды яхача городе хилар дзюдох латаш «Урожай» яхача шийлоIамеча спортивни общества Центральни Совета хьалхе лаьхкара яхьаш. Цу яхье къовсавенна вар 250 дзюдоист. Царна юкъе вар Нохч-ГIалгIайчера ши викал — Бисултанов Iумари (60 кг.) Алисов Виктори (95 кг). Iумара долча дозалах цига къовсавенна вар 22 дзюдоист. Цу массанена юкъе дикагIа аьттув а баьнна. чемпиона цIи а яьккха эггара хьалха укхаза Iумара кхочашйир СССР спорта мастера норматив. Ингта, 95 килограмм дозал долча спортсменашта юкъе яхье вахьна хилнача Алисов Виктора а яьккхиб хьалхара моттиг. Цо а кхоачашйир укхаза СССР спорта мастера норматив.

МАРАЕВ IУМАР — ЕВРОПА ЧЕМПИОН

Португале столице Лиссабоне чакхъяьлар дзюдох йоза юниорий Европа чемпионат. Цига дакъа лаьцар пхаитта мехкарча къонача дзюдоисташа. 65 килограмм дозал долча спортсменашта юкъе къовсавенна хиннача вай мехкахочо Мараев Iумара яьккхар чемпиона цIи.

ТЕЛЕВИДЕНИ

9 ДЕКАБРЬ

I ПРОГРАММА

8.00 — «Ха».
8.50 — Iуйренара гимнастика.
9.15 — «Берашта — оаццарех лаьцна».
9.45 — «Екатерина Воронина». Художественни фильм.
МоттедаьIача — Керлдаларш.
14.30 — Керлдаларш.
14.50 — Таймырски, Ямало-Ненецки, Эвенкийски автономни округаш вIашагIIехна 50 шу дизарга. Документальни фильмай программа — «Таймырски вIашагIIкхетараш», «Ямальски параллелаш», «Царех тIехбаьнна дIагIорба никъ».
15.50 — «Телестадион».
16.30 — Прокофьева, Хачатуряна произведенеш. ДIалокх кинематографе Пачхьалкхен симфоническа оркестро. Дирижер — РСФСР-а халкъа артист Хачатурян.
16.40 — «Къонайприй адресаш». Оренбургера передача.
17.10 — Къулбаседа халкъий артистий концерт.
17.50 — «Художникаш доле дуззараш». Рерихо кхоллам.
18.15 — «Саги закон».
18.45 — «Тахан дунен тIа».
19.00 — КПСС XXVI-ча съезда въкъалдеш. Киргизски ССР-а телевидене программа. Киргиза парте центральни комитета хьалхарча секретара Усубалиева къамаьл. «Маьлхо сийрдаьккха». Искусства мастерий концерт.
21.00 — «Ха».
22.00 — «БоаххагIачий дахкIа контрольни», Цхьа 3 передача.
22.35 — «Тахан дунен тIа».
22.40 — «Ниде ритмаш».

II ПРОГРАММА

8.00 — Передачай программа.
8.05 — «Шахматни школа».
8.35, 8.40 — Зоологи. 7 класс.
9.00 — Соколов-Микитов. Вахара а кхоллама а оагIонаш.
10.05 — Французки мотт.
10.35, 11.35 — Физика. 10 класс.
11.05 — ПТУ дешархошта. В. И. Ленин. «Партийни организаци партийни литература».

СТУДЕНТАШТА - ЗАОЧНИКАШТА.
12.10 — Начертательни геометри. 1 курс.
13.25 — Политэкономи.
14.10 — Подготовительни отделене ладувгIархошта. Математика.
14.40 — Хьехархой кхоллама урокаш. Литература хьехархочун Ильиний опытах лаьца.
15.10 — Чехов. «Иванов». ДIахьор — театральни критик Шах-Азизова.
17.45 — Парте экономически политика дела я» (нохчий метт.).
17.55 — Киножурнал.
18.05 — Дунен халкъашта юкъера обозрени (гIалгIай метт.).
18.20 — «Нохч - ГIалгIайчу гIолла».
18.00 — Халкъа контроля экран.
19.00 — Музыкальни киоск.
19.30 — Горнолыжни спортах йоа дунен халкъашта юкъера кубок. Францера передача.
20.00 — «Бийса дикаьла хила, бераш».
20.15 — «Дунен халкъашта юкъера панорама».
21.00 — Московски филармоне Академически пачхьалкхен симфонически оркестра концерт.
21.40 — «Музкоманда кагирхой». Художественни фильм.

10 ДЕКАБРЬ

I ПРОГРАММА

8.00 — «Ха».
8.05 — Iуйренара гимнастика.
8.30 — П. Вирско цIерагIча УССР-а Пачхьалкхен Академически заслуженни халхара ансамбла концерт.
10.20 — «Кинокхьархой клуб». Йистеяьча — керлдаларш.
14.30 — Керлдаларш.
14.50 — Корякски, Чукотски, Ханты-Мансийски автономни округаш 50 шу кхоачача дакъа. Телевизионни документальни фильмай программа.
15.45 — «Шахматни школа».
16.15 — Советски композиторий симфонически миниатюраш.
16.40 — Эрсий мотт.
17.10 — «Юха йист хила, зуршлачаш».
17.40 — «Iилман вахар».
18.10 — «Ниде гIолла». Кинопрограмма.
18.45 — «Тахан дунен тIа».
19.00 — «Шун дехарца вIашагIкхетар». Политически обозревателa Бовинов жоп ду Майкоперча дахчан хIамаш еча комбината балхлой хаттарашта.
19.30 — ЦТ. Индиа тIа ягара кьилх «Зита и Гита» яха художественни фильм. I сери.
21.00 — «Ха».
22.00 — «ОпераIара вIашагIкхетар». Телевизионни декараш. Йистеяьча — «Тахан дунен тIа» информационни выпуск.

II ПРОГРАММА

8.00 — Передачай программа.
8.05 — «Шоана дикь-новкъIи».
8.35, 9.35 — Обществоведени. 10 класс.
9.05, 14.45 — Юкъарча Iаьмнерий. 7 класс.
10.05 — Немций мотт.
10.35, 11.35 — Гоголь. «Ревизор». 7 класс.
11.05 — ПТУ дешархошта. Юкъара биологи.
12.05 — Iилман - популярни фильм.

СТУДЕНТАШТА - ЗАОЧНИКАШТА

13.15 — Хими. I курс.
13.50 — Философи.
14.15 — Подготовительни отделеней ладувгIархошта. Физика.
15.15 — Олешай кхолламь.
17.30 — Короткометражни фильмай программа.
18.00 — «Нохч - ГIалгIайчу гIолла».
18.20 — «Письмош тIехьашка — саг» (нохчий метт.).
18.50 — № 1 йолча Урус-Мартановски школа дешархошца кхайрхой вIашагIкхетар (нохчий метт.).
19.30 — Мотташал (гIалгIай метт.).
20.00 — «Бийса дикаьла хила, бераш».
20.15 — Документальни фильмай программа.
20.50 — Энопаи произведенеш.
21.40 — «Алитет дIавода лоамашка». Художественни фильм.

РАДИО

9 ДЕКАБРЬ

6.40 — «Обществои закони». Радиожурнал (гIалгIай метт.)
7.15 — «Грозненский рабочий», «Комсомольское племя» газетий обзор.
7.23 — «Сердало» газета обзор.
7.30 — Хоамаш.
8.15 — Передачай программа (эрсий метт., гIалгIай метт.).
8.25 — Инструментальни музыкий концерт (гIалгIай метт.).
8.45 — Дунен юкъара обозрени.
9.15 — «Тхога йиду». Радиовыпуск (гIалгIай метт.).
9.30 — «Къона замано» (гIалгIай метт.).
10.00 — Передачай программа. Хоттамах бола хоам (нохчий метт.).
10.01 — «Саг, автомобиль, никъ» (эрсий метт.).
10.11 — Ашараш.
10.15 — «Шоана, производство хьалхдаллартараш». Концерт (гIалгIай метт.).
10.30 — «Парте цхьааш — халкъий цхьаьаш» (нохчий метт.).
18.00 — Керда хоамаш (эрсий, нохчий, гIалгIай метт.).
18.30 — Хоамаш.

10 ДЕКАБРЬ

7.15 — «Грозненский рабочий», газета обзор.
7.23 — «Ленинан некъ» газета обзор.
7.30 — Хоамаш.
8.15 — Передачай программа (эрсий, нохчий метт.).
8.25 — «Советски вахари». Радиожурнал (эрсий метт.).
8.40 — Мурчгара мукъаш (нохчий метт.).
9.15 — «Вахара цатаьна хоаши». Беседа (нохчий метт.).
9.30 — «Микрофонаца Грозне гIолла». Радиовыпуск (эрсий метт.).
10.00 — Передачай программа. Хоттамах бола хоам (эрсий метт.).
10.01 — «Халкъа контроль болх беш я» (гIалгIай метт.).
10.20 — «Дега лоIамца (гIалгIай метт.).
10.40 — Ашараш.
10.45 — «Къахьегамна даьккха ирaза». Зарисовка (нохчий метт.).
18.00 — Керда хоамаш (эрсий, нохчий, гIалгIай метт.).
18.30 — Хоамаш.

ХОТТАМАШ

Тахан республике гIоллен Грознеи морхаш 'я йолаш, цхьайолча моттигашка йоачаи а йолаш, малхбузехьара секунде 0—5 метр чIоагIа мух а хьекхаш хилен фегара температура республике 5—10, Грозне 7—9 градус йовхал йолаш хилен тарлу.

Кхоана хувцалуш морхаш а йолаш, йоачан а йоацаш, цхьайолча моттигашка дохк доаллаш, малхбузехьара секунде 5—10 метр чIоагIа мух а хьекхаш хилен фегара температура бийсана —4 +1, дийнахьа +3 +8 градус йолаш хилен тарлу.

Метеостанци.

Редактор Т. А. ТЕБОЕВ.

ТХА АДРЕС: 364907, г. Грозный, Маяковске ул., 92. Телефонаш: редакторо — 9-24-08; редактора заместителa — 9-24-03; бехктохкама секретара — 9-24-00; отделий: партийни вахара — 9-24-04; промышленностен транспортен — 9-24-01; юрта бовхама — 9-24-06; культура — 9-24-05; письмой — 9-24-07; корректорске — 2-89-88.

НАШ АДРЕС: 364907, г. Грозный, ул. Маяковского, 92. Телефоны: редактора — 9-24-08; заместителя редактора — 9-24-03; ответственного секретаря — 9-24-00; отделов: партийной жизни — 9-24-04; промышленности и транспорта — 9-24-01; сельского хозяйства — 9-24-06; культуры — 9-24-05; писем — 9-24-07; корректорской — 2-89-88.

Газет арадувл шинарен, ереи, шоаттен деношка

СФ00382. «Грозненский рабочий» издательства типографи, Маяковске, 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Маяковского, 92. Заказ № 5603.